

BEN DEVLETİM: VURURUM

Halil NEBİLER, B D S YAYINLARI

1./YARGISIZ İNFAZ

“Vurulmuşum

Düşüm, gecelerden kara

Bir hayra yoranım çıkmaz

Canım alırlar ecelsiz

Sıgdıramam kitaplara

Şifre buyurmuş bir paşa

Vurulmuşum hiç sorgusuz, yargısız”

(A. Arif / Hasretinden Prangalar Eskittim)

"Vur emri verildi"

Bu tür gazete manşetlerine ülkemizde sık rastlarız. "**Vur emri**" kavramı bir tek şeyi anlatır; idam kararını. İdam kararı, yürürlükteki Türk hukukuna göre sadece ve sadece yargı organı tarafından verilir; ancak bu da yetmez ve yasama organının onayından sonra yürürlüğe girebilir. Oysa "**vur emrini**" siyasi bir organ olan İçişleri Bakanlığı veya o bakanlığa bağlı icra görevlileri verir. O zaman da hem hukuka aykırılık, hem yasadışılık hem de demokrasiye aykırılık durumları ortaya çıkar. Bir şey daha ortaya çıkar "**vur emri**"yle; siyasi hasımlık. Siyasi bir organ, herhangi bir nedenle birilerini vurma kararı alıyorsa, bu aynı zamanda karar alıcının, kurbanın hasmı olduğunu ortaya koyar; yani siyasi şiddet kullanır.

"**Vur emri**"ni, İttihat Terakki döneminden kalma bir kavram olarak görebiliriz. Ancak günümüze geçişi, 8 Eylül 1971 tarih ve 1481 sayılı yasayla gerçekleştirilmiştir; tam bir 12 Mart ürünüdür.

Türkiye dışında, dünyanın birçok ülkesinde de "**vur emri**" verilmiştir. Bunlardan en önemlisini örnek olarak verirsek, "**vur emri**" veren rejimlerin niteliğini biraz daha açık olarak anlayabiliriz. İtalya'da Faşistler tarafından suçlanan Serrati adındaki bir¹sosyalistin yargı organınca suçsuz bulunup beraat ettirilmesi üzerine Mussolini, rahatlıkla ve hiçbir sakınca duymaksızın şöyle diyebilmiştir: "**Bir daha böyle bir şey olursa Milis Örgütü'nden bir müfrezeyi, serbest bırakılan suçluyu beklemek üzere yollayacağım. Yargı organları birini böylece serbest bırakabilirler; ama ben onu vurdururum.**"

Siyasi hasımların ortadan kaldırılması; yani "**de stabilizasyon**" uygulaması bugün (doğru veya yanlış kullanılan bir kavram olabilir; ama artık yerleşik bir kavramdır) "**yargısız infaz**" sözleriyle anılıyor.

II./ 'DE STABİLİZASYON' YA DA 'ÖLDÜR GİTSİN'

Türkiye Cumhuriyeti tarihi, "**de stabilizasyonu**" örnekleriyle doludur. Örneğin Türkiye Komünist Partisi önderlerinden Mustafa Suphi ve arkadaşları, Karadeniz'in soğuk ve karanlık dalgalarına gömülerek etkisizleştirilmiştir.

"1965 yılında Ankara'da Emperyal Oteli'nde bir arkadaşım ile birlikte kalıyordum. Gece 24.00'te kapım çalındı. Karşımdaki kişi Emniyet Müfettişi Hakkı Kütük olarak kendini takdim etti, ilk anda bizi almaya geldiğini düşündüm, ama gerçeğin öyle olmadığını hemen kavradım. Sayın Kütük, Bakanın benimle görüşmek istediğini bildiriyordu. Kendisini kırmamamı, hatta hemşehri olduğumuzu da anımsatarak daveti reddetmememi rica ediyordu. Zamanını sordum. 'Hemen' diye yanıt aldım. Gayet konforlu bir araba ile gecenin karanlığı ve sessizliğinde İçişleri Bakanlığı'na geldiğimde, Sayın Faruk Sükan beni bekliyordu. Kendisiyle saatlerce konuştuk. Bu konudaki ayrıntıyı açıklama zamanı geldiğine inanıyor ve bunu Sayın Sükan'dan bekliyorum. Ben, konuşmanın sadece bir bölümünü açıklamak istiyorum.

O günlerde Orgeneral Cemal Tural, darbe hevesine kapılmış bir Cumhurbaşkanı olarak, TRT, TMO gibi ilgili ilgisiz sivil kuruluşları teftiş etmeye başlamıştı. Herkesin sindiği bu dönemde Sayın Emekli Kur. Alb. Selçuk Atakan'la kendisine bir açık mektup yazmış ve tutuklanma olasılığına karşı da bavullarımızı alıp Ankara'ya gitmiştik. Bu çıkışımız Sayın Sükan'ın gözünden kaçmamıştı. Bundan önce de, Cemal Tural'ın peşime taktığı yedi polise emir vererek geri çekmişti. Sayın Sükan, hükümet olarak "Cemal Tural'ı emekli etmeye karar verdiklerini" açıkladıktan sonra, bu konuda benim görüşümü almak istedi. Kuşkusuz bu durumda TSK'nin tepkisini öğrenmek istiyordu. Kendisine Cemal Tural'ın ayrılmasıyla hiçbir şeyin değişmeyeceğini, önemli olanın TSK'ndeki darbe arzusunun, Cemal Tural'ın imzasını taşıyan bir darbe planı bulunduğunu, bu plana katliam listeleri eklendiğini, bu nedenle Tural emekli edildikten sonra, hakkında TCK'nun 149. maddesi uyarınca dava açılması gerektiğini söyledim. O dönemde AP'nin gücü bu öneriye olumlu yanıt verecek durumda değildi.

Emperyalist ABD, komünizmle mücadele ediyordu. O dönemde CIA, tüm ülkelerde **LYNX** listelerini yerli işbirlikçi istihbarat örgütleriyle hazırlamıştı. Darbe ile sıkıyönetim dönemlerinde sakıncalı sayılan kişiler, farklı düzeylerde etkisiz hale getirilecekti. Örneğin Endonezya'da bir katliam ile komünist sayılan kişilerin tümü öldürülmüştü. Bizim Mc Charty'cilerin iştahlan kabarmıştı. Endonezya'dan daha mı geri idik? Onlar komünistleri öldürüyorlar, biz ise besliyorduk. Cemal Tural'ın darbe planı doğrusu dört dörtlüktü. Plana iliştirilen ek listelerle, başta komünistler olmak üzere, düzen karşıtları -kim saptıyorsa?- milliyetçi generalin emriyle ortadan kaldırılacaklardı. Bu sayede devlet kurtarılmış olacaktı."(*)

* Özel Savaş, Terör ve Kontrgerilla, Talat TURHAN, Tüm Zamanlar Yayıncılık, Mart 1992, s.33-35

III./TARİHTEN BİR ÖRNEK: 33 KURŞUN

"Şimdi, böyle çaresiz ve bağlı
Arkasında bir soğuk namlu
Bulunmayaydı,
Sığınabilirdi yüceltilere...
Bu dağlar, kardeş dağlar, kadrini bilir,
Evvel Allah bu eller utandırmaz adamı
Yanan cıgaranın külünü,
Güneşlerde çatal kıvılcımlanan
Engereğin dilini
İlk atımda uçuran
Usta elleri...
Bu gözler bir kere bile faka basmadı
Çığ bekleyen boğazların kıyametini
Karlı, yumuşacık hıyanetini
Uçurumların,
Önceden bilen gözleri...
Çaresiz
Vurulacaktı,
Buyruk kesindi,
Gayrı gözlerini kör sürüngeleler Yüreğini leş kuşları yesindi..."

(A. Arif / Hasretinden Prangalar Eskittim)

"Köylüler gözaltına alınalı neredeyse bir ay oldu. Bütün ilçe halkı korkulu bir bekleyiş içerisinde. Kaymakam ve Tabur Komutam 33'lerin akıbetiyle ilgili kararın 3. Ordu tarafından verileceğini söylemişlerdi. Bu yüzden, günde belki yüzlerce tutuklu yakını postahaneye gelir, **'Bir haber var mı?'** diye sorarlardı. İşte o gece işaret geldi. Aldım. Bir dakika gecikmesi halinde bile, mazeret kabul edilmez şerhi yazılıydı. Metine baktım, defalarca baktım, bir şey anlamadım. Bu adamların öldürüleceği kanısı uyandı bende. Eğer bırakılacaklarına ilişkin bir telgraf olsa idi, mutlaka açık seçik yazardı. Ancak, bu şifreliydi. Büyük bir huzursuzluk duya duya, daha çok da korka korka götürdüm telgrafi. Gece 11-12 arası. Tabur komutanının toplantıda olduğunu söyledi postası. Gidip içeri haber verdiler. Telgraf elimde, öyle bekliyordum, gelip alan yok. Kaç dakika geçti, bilemiyorum, Tabur Komutam Şükrü Tüter'in kendisi gelip

aldı telgrafi. Nöbetçi eşliğinde taburdan dışarı çıkarken nezaret olarak kullanılan hayvan ahırlarının önüne geldik ki baktım, daracık pencereden biri bakıyor. Öyle alnını demir parmaklıklara dayamış, dalıp gitmiş. Ruhsuz ve hareketsiz bir şekilde dışarıya bakıyor. Askerlerin çoğu tanırdı beni. Hemen hepsi postahaneye gelip giderlerdi. Nezarethanenin, daha doğrusu ahırın nöbetçisiyle birlikte yaklaştım adama. Baktım, bu Sultan (Özay) dayı. Kendisine Kürtçe, kaçın, emir gelmiş, herhalde sizi öldürecekler, dedim. Askerlerin yanında konuştum bunları. Askerler Kürtçe, Sultan dayı Türkçe bilmezlerdi zira. Sultan dayı beni çaresiz gözlerle bir süzdü, sonra çok derinden gelen bir sesle, **'Allah'ın kaderi bu, kul ne yapsın'** dedi. Ben postahaneye döndüm. Sabah beni uyandıran askerler, **'Senin köylüleri senden sonra götürdüler'** deyince, anladım artık. Öğlene doğru da süvari birliği yeri göğü inleten marş sesleriyle tabura dönünce, koynumdaki kuranı çıkarıp ölenlerin ruhuna bir yasin-i şerif okudum."(*)

Ölüm Mangaları

İsmail Çolak. 1921 Niğde Aksaray doğumlu. Askerliğini Van, 10. Tümen Süvari Birliği'nde hafif makinalının bir numaralı cephanecisi olarak yapmış: "Bizzat Muğlalı Paşa'nın Van'a gelerek verdiği emirle Süvari Birliği, Van'ın Saray bucağına kaydırıldı. 125 kişilik birliğimiz Edirne'den Van'a sürgün edilmişti. Ben sivillikte jokeydim. Bu yüzden süvari birliğine seçildim. Olay gecesi her zamanki ikametgâhımız olan bucak camisinde yatıyorken, çavuşumun dürtüklemesiyle uyandım. Bana, **'Giyin ve gürültü etmeden dışarı çık, komutan bekliyor'** dedi. Dışarı çıktığımda, yanında bizim bölükten 15-20 kadar erle bekleyen Teğmen Necdet Bilgez'i gördüm. Bilgez, Adapazarlıydı. Çok geçmeden otuz kişi olmuşuk. Teğmen bizlere, **'Herkes atını hazırlasın ve altı günlük kumanyasını alsın, tutukluları Erzurum örfi idare mahkemesine götüreceğiz'** dedi. Ortalık karanlıktı. Hemencecik hazırlandık. Tabura vardığımızda dışarı çıkarılmış bekleyen köylü tutsakları gördük.

Beklemeden yola koyulduk. Biz atlı, köylüler yaya gidiyoruz.

Hiçbirimizin aklından onların kurşuna dizilecekleri ihtimali geçmiyordu.

Güzeldere köyünü geçtik. İçlerinde yürüyemeyecek kadar yaşlı olanlar vardı. Yürüyemeyenleri dönüşümlü olarak sırtlarına alıyorlardı. Koçkıran köyü yakınlarına geldik ki sabah oldu olacak. Her taraf ağarmış. Üsteğemen Bilal Bali, yemek molası verdi. Bali, İzmirliydi. Biz kumanyamızı çıkarıp kahvaltı ettik. Köylülerin yanında şeker ve ekmek vardı. Pınardan su alıp şerbet yaptılar. Ekmeklerini şerbete banıp yediler, iki de asker vardı. Sico Çelebi ve Şükrü Kurunca'ydı adları. Bunlardan biri sanıyorum Şükrü idi. Üsteğmene gelip pınardan yikanmak için izin istedi. Üsteğmen çok hiddetlendi. Birkaç kırbaç salladı. Adam çaresiz, boyun büküp gidip oturdu. Kalk emri verildi. Yeniden yola koyulduk. 100 metre kadar gitme-

* Yas Tutan Tarih., 33 Kurşun, Günay ASLAN, Pencere Yayınları, İstanbul, Kasım 1989, s.26-27.

miştik ki Sefo Deresi'nin yamacındaki patika yola bırakılmış halatları gördük. Orada **'at in'** emri verildi. Üsteğmen, **'Bağlayın'** deyince bu adamları öldüreceğimizi anladık. İki grup halinde ellerini arkadan ve koltuk altlarından birbirine bağladık. Birinci grubu Üsteğmen Bilal Bali, ikinci grubu ise Teğmen Necdet Bilgez komutasında indirdik dereye.

Bu ara ben bir fenalık geçirdim ve çavuşuma infaza çıkamayacağımı, beni yedekçi bırakmasını söyledim. Çavuşum kabul etti. Ben yedekçi olarak atların yanında kaldım.

Hasankaleli Bahattin Satılmış adlı arkadaşım benim yerime infaza gitti. Otuz erin yirmişi Erzurum Hasankale'dendi. Ben atlarla bekliyorum. Bu ara Üsteğmen, **'Hafif makinalınm cephanecisi nerede?'** diye soruyor. Çavuşum rahatsız olduğumu, yedeğe bırakıldığımı belirtiyor. Üsteğmen sinirlenmiş, yedekçim Bahattin'i de alarak geldi. Bana birkaç kırbaç vurdu. Atları yedekçiye bırakıp, üsteğmenle indik dereye. Adamlar yere dizüstü çökmüştü. Her iki grup sürünerek yan yana gelmişlerdi. Çoğu yüksek sesle dua okuyordu. Bağırın, çağırın, küfür edenler vardı.

Ateş komutuyla birlikte yumdum gözlerimi. Şuursuzca basmışım tetiğe. Mermim bitmiş, ben hala ateş vaziyetindeyim.

Üsteğmen den yediğim tekmelerle düştüm yere. Bana, **'Bu adamları teker teker çöz'** dedi. Hepsini çözdüm. Baktım biri canlı. Gözgöze geldik. Öyle bir hal oldum ki anlatamam, iyi ki silahım alınmış. O adamın yerine ben ölüyorum sandım.

Kendimi vurabilirdim. Dayanılır gibi değil yani. Çözme işini bitirdim. Bu arada piyadelere pusu kazdırılıyordu. Kazılan yerlere tek tek bu adamları yerleştirdik. Yaralı adamı ben sırtlayıp götürdüm. Başkası bilse kesin öldürürdü. Nihayet bu adam kurtuldu. Kaçıp İran'a geçmişti. Biz ise **'Dağ Başını Duman Almış'** marşını söyleyerek döndük Saray'a..."(*)

IV./YARGISIZ İNFAZ VE HUKUK

1982 Anayasası, yani generallerin hazırlattığı Anayasa, 17. maddesinde yaşama hakkının dokunulmazlığını kabul ediyor. Ancak şartlı bir kabul bu. Çünkü yaşama hakkının dokunulmazlığını kayıtsız şartsız kabul edecek yerde bunun istisnalarını sayıyor. Yani insanların öldürülebileceği durumları sıralıyor. Bu madde, kimi devlet görevlilerine, kimi koşullarda adam öldürme yetkisi tanıyor ve böyle bir eylemden ötürü yargılanmayacakları hükmünü getiriyor. Maddenin hükmü şöyle: **"Yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu ya da hükümlünün kaçmasının önlenmesi... sıkıyönetim ya da olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır."**

* Yas Tutan Tarih: 33 Kurşun, Günay ASLAN, Pencere Yayınları, İstanbul, Kasım 1989, s.26-28.

Yani, bir tutuklu ya da hükümlünün kaçmasının önlenmesi (!) sırasında, sıkıyönetim ve olağanüstü durumlarda da yetkili makamın verdiği emirler üzerine kolluk görevlileri silah kullanabilecek ve adam öldürebilecek, bu öldürme suçundan dolayı kendilerine bir ceza verilemeyecek...

Çağdaş anayasalarda böyle bir hükme rastlamak mümkün değil. Sıkıyönetimde ve olağanüstü durumlarda, (yani güneydoğuda) adam öldürebilme yetkisi veren bir anayasa... İyi de, son dönemde "**yargısız infaz**" kuşkusuna bulunan olayların çok büyük çoğunluğu İstanbul ve Ankara'da yapıldı. İki şık var: Ya Anayasanın bu geri hükümlerinin sağladığı öldürme yetkisi İstanbul ve Ankara polisine yeterli gelmiyor, ya da bu kentlerde ilan edilmemiş bir sıkıyönetim veya olağanüstü hal durumu var. Anayasa'nın bu yaklaşımı dışında, hukukçuların bir bölümü 12 Nisan 1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasasını ve Polis Vazife ve Selahiyetleri Yasası'nı "**yargısız infaz**" olaylarının sorumlu yasal düzenlemeleri olarak görüyorlar. Hukukçulara göre Anti-Terör Yasası, bu tür eylemleri gerçekleştiren güvenlik güçleri mensuplarının yargılanmalarını zorlaştırıyor. Yasanın ilk halinde tutuksuz yargılama zorunluluğu getiriliyordu. Bu hüküm hakimın takdir yetkisine müdahale anlamına geliyordu ve Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildi.

Tutuklu veya tutuksuz, bu önemli değil. Önemli olan, bu tür faaliyetleri yapan güvenlik güçleri mensuplarının adil yargı önüne çıkarılması. İşte burada da bir engel var. 1913 tarihinde, İttihat ve Terakki döneminde çıkarılan Memurin Muhakematı Kanunu, hangi devlet görevlisinin ne zaman yargılanacağına karar verme yetkisini İİ ve ilçe idare kurullarına veriyor. Bu kurullar, o devlet görevlisinin yargılanmasına karar vermezse, kişi yargılanamıyor.

Bütün bunlara bir de idarenin güvenlik kadrolarını denetleme konusundaki isteksizliğini eklemek gerekiyor. Ne zaman bir olay hakkında "**yargısız infaz**" savı getirilse, devlet yöneticileri bunu şiddetle reddediyorlar, savları dile getirenleri suçluyorlar.

Yargısız infaz olayı yeni bir kavram değil, ittihat ve Terakki Fırkası, fedaileri aracılığıyla muhalif gazetecileri suikastlerle ortadan kaldırdı. 1921 yılında Türkiye'ye dönen Türkiye Komünist Partisi yöneticisi Mustafa Suphi ve arkadaşları, Karadeniz'in soğuk ve karanlık dalgalarında katledilmesi;

1948 yılında Sabahattin Ali'nin MİT tarafından Trakya'da kafasının ezilmesi;

Van'da 1950 yılında 33 köylünün öldürülmesi;

12 Mart döneminde Kızıldere ve Nurhak katliamları, ilk akla gelen örnekler.

1974-1980 ve 1980-1994 dönemi, yargısız infazların daha açık, daha pervasız, ardında daha çok iz bırakmaktan çekinmeyen örnekleriyle dolu. En tarihsel örnek, Van'da sınırı pasaportsuz geçtikleri için 33 köylünün yargı kararı veya hukuki başka bir dayanağı olmadan kurşunlanarak öldürülmeleri olayıdır. Öldürme emrini veren General Mustafa Muğlalı, 1950 yılında 20 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Aynı yıl çıkarılan bir genel aftan yararlandı ve serbest bırakıldı.

Son operasyonlardan ikisine katılan polislerin İçişleri Bakanı tarafından 2,5 milyon lirayla ödüllendirilmeleri de pek farklı bir olay sayılmasa gerek.

12 Mart döneminden bu yana yargısız infaz olayları sık sık görülüyor. Aynı dönemden itibaren de özellikle sol siyasi grupların yandaşları acılı bir türkü söylüyorlar:

"Vurulduk ey halkım, unutma bizi"

V./ "O GİTTİ, BİZİM BAKAN DURUYOR"

Hürriyet gazetesinin 10 Temmuz 1993 tarihli manşetinde **"O gitti, bizim bakan duruyor"** başlıklı bir haber yayımlandı. Haberi buraya aynen alıyorum:

"Sivas'ta 36 kişinin diri diri can verdiği olay sadece üç-dört bürokrat görevden alınarak kapatılmaya çalışılırken, Almanya'da güvenlik güçlerinin ülkeyi 20 yıl teröre boğan yasadışı Kızıl Ordu Fraksiyonu'na üye bir militanı, sorgusuz sualsiz kurşuna dizmesi olayı, Başbakan Helmut Kohl hükümetini temellerinden sarsıyor. Alman kamuoyunda büyük bir tepkiye yolaçan yargısız infaz olayı üzerine, çok sevilen bir yönetici olmasına rağmen, önce İçişleri Bakanı Rudolf Seiters istifa etti, Adalet Bakanı Sabine Leutheusser - Schnarrenberger istifasının eşğine geldi ve Başsavcı Alexander von Stahl görevden alındı. Pekçok güvenlik sorumlusunun ise emekliye sevk edilmesi bekleniyor. Bir teröristin demokratik kurallar çerçevesi dışında ele geçirilmesi, Kohl hükümetinden hergün yeni bir kurban alırken, kamuoyunun baskısı da artıyor. İstifa eden İçişleri Bakanı Rudolf Seiters'in yerine göreve atanan Federal İçişleri Bakanı Manfred Kanther, olayın aydınlığa kavuşturulması için hertürlü desteği vereceğini açıkladı. Kızıl Ordu Fraksiyonu (RAFF) eylemcilerinden Wolfgang Grams'm, anti-terör timi "GSG-9" elemanları tarafından kasten öldürüldüğü iddiaları, İçişleri Bakanı'nın istifasından sonra, şimdi de Adalet Bakanı Sabine Leutheusser-Schnarrenberger'in koltuğunu sarsıyor. Olayla ilgili kamuoyundan bilgi sakladığı gerekçesiyle, emekliye sevk edilen Federal Başsavcı Alexander von Stahl, Federal Meclis İçişleri Komisyonu toplantısında yaptığı açıklamalarda olaya yeni bir boyut kazandırdı. Stahl, biri yakalanan, diğeri de ölü ele geçirilen RAF teröristlerine karşı düzenlenen operasyon öncesi ve sonrası gelişmelerden Bakan Leutheusser-Schnarrenberger'in bilgi sahibi olduğunu bildirdi. Böylece Adalet Bakanı'nın da istifası gündeme geldi.

RAF'ın 1992'de strateji değiştirerek, şiddet eylemlerine son vermesi üzerine rahat nefes alan Alman güvenlik güçleri, çalışmalarını özellikle örgütün militan kadrosunu ele geçirme konusunda yoğunlaştırdı. Anti-terör timi GSG-9 elemanları, RAF'ın önde gelen isimlerinden Wolfgang Grams'in peşine düştüler. Örgütün eski üyelerinden Klaus kod adlı bir kişinin ihbarını değerlendiren anti-terör ekibi, Wolfgang Grams'ı, dişi terörist Birigit Holgfeld'le birlikte Lübeck'te sıkıştırdı. Grams'a pusu kuran polis, hiçbir uyarıda bulunmaksızın çok yakın mesafeden ateş açarak, RAF militanının beynini parçaladı. Olay adli tıp bulgularıyla kanıtlandı.

Alman polisinin yargısız infazına, RAF sert yanıt verdi. Örgüt, dün yayımladığı bir bildiriyle, Alman devletine karşı savaşı sürdüreceğini ilan etti. Türk insanı için Almanya'da yaşanan bu olaylar sanki bir masal. Çünkü Türkiye'de sorumlu mevkilerde bulunan politikacılar, istifa diye bir müessese tanımıyorlar. Bunun örnekleri, ülkemizde ne yazık ki birçok defa yaşandı. Son olarak Sivas olayları, buna örnek gösterilebilir. Müfettiş raporlarıyla ortaya çıkan gerçeklere göre, hem il yöneticilerinin, hem de hükümetin sorumlu bakanlarının ihmali oldu. Ancak buna rağmen politikacılar birbirlerini kollayıp, suçu tamamen bürokratlara yıktılar ve üç yöneticiyi görevden alarak dosyayı kapatmaya kalktılar."

Olay bu.

Bu yönüyle bakarsanız, bu olayı hukukun uygulandığı bir ülkede yargısız infazın nasıl sonuç verdiğini, neye malolduğunu anlamamıza yardımcı olacak bir örnek olarak kabul edebilirsiniz. Ancak, Alman hükümetlerinin devlet terörünü nasıl kullandığını tarihsel süreç içinde görebilerseniz, bakanın istifasını taktik bir geri çekilme olarak da değerlendirebilirsiniz. Çünkü Kızılordu Fraksiyonu'na karşı Alman stratejisi, "**elden geldiğince öldür**" sözleriyle çizilmiştir ve uygulanmıştır. En önemli uygulama ise 1977 yılında gerçekleştirilen Stammheim infazlarıdır.

VI./CİNAYET SÜSÜ VERİLEN İNTİHARLAR

68 Alman öğrenci hareketinde, Batı kapitalizminin bütün toplumla birlikte işçi sınıfını da uyuşturduğu fikri yaygındı. RAF önderliği, bu kanaati uçlaştıran bir çıkış noktasından hareket etti. Alman solunda saygın bir konumu bulunan Ulrike Meinhoff, uyuyan devrimci özneyi silkeleyip uyandırmak gerektiği kanısındaydı. RAF, genel olarak Batılı kapitalist merkezlerin olağan hayatını her yönden sarsmayı amaçlayan bir terör stratejisiyle yola çıktı. Böylece Üçüncü Dünya'daki devrimler de desteklenmiş olacaktı. Üçüncü Dünya'daki devrimler, Batının oralardaki kaynakları sömürme imkanlarını daraltacak; böylece batılı işçi sınıfı bu emperyalist sömürü sayesinde ulaştığı refahı yitirecek ve uyanacaktı. RAF'ın eylemleri, 1970'ler boyunca epey ses getirdi.

RAF'a karşı özel bir örgütlenme ve mevzuat düzenlemesi geliştiren devlet, giderek bas-bayağı karşı teröre yöneldi. Düzenlenen operasyonlarda RAF militanları "**gerekme bile**" mümkün mertebe öldürülüyor; RAF'çılara hapishanelerde korkunç baskı ve tecrit koşulları uygulanıyordu. Devlet terörünün doruğu, 18 Ekim 1977'de örgüt önderlerinden Gundrdul Ensslin, Jan-Carl Raspe, Andreas Baader'in ünlü Stammheim hapishanesinde, enselerinden giren birer kurşunla "**intihar ettirilmeleri**" oldu. (*)

* Almanya'da Baader Mainhof Örneği: Anti-Terör İcraatının Yan Etkileri, Tanıl BORA, Demokrat, Haziran 1991, s.18.

Stammheim cezaevinin bulunduğu Baden Württemberg eyaletinin Adalet Bakanı'nın açıklamasına göre, Andreas Baader 7.65'lik bir tabancayla, Jan-Carl Raspe ise 9'luk bir tabancayla kendini vurmuştu. 20 Ekim 1977 günü Baader ve Raspe'nin otopsilerine katılan savcı Hans Heinz Heldman, "**Gerçeğin ne olduğunu bilmiyorum; ama korkarım ki, bu olayda çok korkunç bir gerçekle karşılaşacağız**" diyordu. Andreas Baader'in avukatı Otto Schily, otopside hazır bulunduğunu, bu sırada Baader'in kurşun yarasının ensesinde olduğunu gördüğünü açıklıyordu. Olaydan bir süre önce RAF'çılar için **Dışarıyla İlişkileri Kesme Yasası** yürürlüğe girmişti ve militanlar hiç kimseyle görüştürülüyorlardı. Batı Berlin'de 17 savcı bir bildiri yayımlıyor ve Alman hükümetinden, RAF gerillalarının nasıl olup da silah sağlayarak intihar edebildikleri sorusunun açıklığa kavuşturulmasını istiyorlardı.

Alman hükümeti, olayın üstündeki kuşkuların kaldırılabilmesi için RAF'çuların otopsisine Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International) temsilcilerinin de katılmasını istiyordu. Ancak, Al tarafından 20 Ekim 1977 tarihinde yapılan açıklamada, otopsiye katılacak temsilciler seçilirken, otopsinin 18 Ekim gecesi yapıldığının açıklandığı, dolayısıyla Al temsilcilerinin otopsiyi izleme olanağının kalmadığı belirtiliyordu.

En ilginç açıklamayı yapma şansı, dünyanın hemen her yerinde olduğu gibi bu olayda da İçişleri Bakanının olmuştu. Federal Alman İçişleri Bakanı Malhofer, "**gerillaların enselelerinden vurulmuş olmalarını nasıl açıklıyorsunuz?**" sorusuna şu yanıtı veriyordu: "**İnsan bir intihar olayına cinayet süsü de verebilir.**"

VII. / İKİ DEVRİMCİNİN YAŞAMI VE KATLEDİLMESİ: SPARTAKİSTLER

"Bir çift güvercin havalansa
Yanık yanık koksa karanfil
Değil bu anılacak şey değil
Apansız geliyor aklıma
Nerdeyse gün doğacaktı
Herkes gibi kalkacaktınız
Belki daha uykunuz da vardı
Geceniz geliyor aklıma
Sevdiğim çiçek adlan gibi
Sevdiğim sokak adları gibi
Bütün sevdiklerimin adları gibi
Adlarınız geliyor aklıma
Rahat döşeklerin utanması bundan
Öpüşürken o dalgınlık bundan

**Tel örgünün deliğinde buluşan
Parmaklarınız geliyor aklıma
Nice aşklar arkadaşlıklar gördüm
Kahramanlıklar okudum tarihte
Çağımıza yakışan vakur, sade
Davranışınız geliyor aklıma
Bir çift güvercin havalansa
Yanık yanık koksa karanfil
Değil, unutulur şey değil
Çaresiz geliyor aklıma."
(Anı / Melih Cevdet Anday)**

1871 5 Mart; Polonya'da, Zamosc'da Rosa Luxemburg'un doğumu. 13 Ağustos; Karl Liebknecht'in doğumu.

1914 Ağustos. Reich'in Rusya'da savaş ilanı. 4 Ağustos; Alman sosyal demokratlarının savaş kredileri lehinde oy vermesi. O güne kadar sosyal demokrat Kautsky için kesin fikri olmayan Lenin, hoşnutsuzlukla şunu yazar: **"Uzun zamandan beri Kautsky'nin bir teorik uşak olduğunu anlayan Rosa Luxemburg'un hakkı vardı"**.

Rosa Luxemburg ve Kari Liebknecht'in savaşa karşı enternasyonalist eylemlerinden dolayı yargılanmadan tutuklanmaları.

23 Mayıs; İtalya'nın Avusturya'ya savaş ilan etmesi.

5-8 Eylül; Zimmerwald'da Enternasyonal Konferansı.

1916 12 Ocak; Liebknecht'in sosyal demokrat partiden atılması.

28 Ocak; Berlin ve diğer bellibaşlı şehirlerde büyük işsizliklerin başlangıcı. İlk işçi konseylerinin kuruluşu.

24 Mart; Spartakist yöneticisi Leo jogiches'in tutuklanması.

7 Ekim; Spartaküs'çü Birlik'in ulusal konferansı.

20 Ekim; Politik tutuklular için genel af.

21 Ekim; Liebknecht'in salıverilmesi.

8 Kasım; Rosa Luxemburg'un salıverilmesi.

9 Kasım; Berlin'de devrim. II. VVilhelm'in tahttan feragat edişi.

11 Kasım; Ateş-kes imzalanması.

8 Aralık; Sosyal demokrat bakan Noske'nin Freikorps'ları örgütlemesi.

16-21 Aralık; İşçi ve asker konseyleri kongresi.

25 Aralık; Halkın Berlin'de gösterisi.

29 Aralık; Alman Komünist Partisi Kongresi. (Kongreye Sparta- kistler ve sol sosyalistler de katılmıştır)

30 Aralık; Spartakist ayaklanmaların başlaması.

1919 11 Ocak; karşı-devrimcilerin ayaklanması. (Liebknecht ve Luxemburg o günlerde bir ölüm tuzağından saklanmak için, hiç durmadan yer değiştirerek Berlinli işçiler arasında dolaşıyorlardı.

8-9 Ocak 1919 gecesi; "Die Rote Fahne" gazetesinin düzeltmelerinin yapıldığı ev, makinalı tüfek ateşine tutuluyordu. Ama gerek Luxemburg, gerek yakın kavga arkadaşı Leo Jogiches, tehlikelere aldırmadan, en önemli çarpışmaları yönetmeye devam ediyorlardı. Birara hükümet, teslim olmaları için onlarla konuşmak istedi; ama bunun bir tuzak olduğu açıkça ortadaydı. Durum belli olmuştu: Karşıdevrim, Spartakistlere karşı zafer kazanmak üzereydi; büyük kıyım başlamıştı. Rosa Luxembourge ve Karl Liebknecht, 15 Ocak 1919 günü saat dokuzda doğru bir mangan asker tarafından tutuklanıp götürüldüler. Teğmen Vogel, Rosa'nın beyine sıktığı bir kurşunla devrimciyi öldürüyor ve cesedi bir nehre atıyordu. Rosa'nın cesedi birkaç ay sonra ortaya çıkacaktı.

15 Ocak; Karl Liebknecht ve 31 devrimcinin cenaze töreni.

13 Haziran; Rosa Luxemburg için düzenlenen cenaze töreni."(*)

VIII./ YARGISIZ İNFAZ HAKKINDA BİR ARAŞTIRMA

1983 Kasım'ında "**demokratik parlamenter rejime**" yeniden geçişten sonraki dönem içinde, yargısız infaz kavramı 1988 yılı Ekim ayında Tuzla'da dört gencin polis tarafından öldürülmesiyle kamuoyunda tartışılmaya başlandı. Daha sonraki dönemde, kuşku sorulara yolaçan bu tür operasyonlar giderek çoğaldı. Operasyonlar artıp "**ölu ele geçirilenler**"in sayısı yükselince, infaz operasyonlarında belirgin bazı ortak özellikler de ortaya çıkmaya başladı.

Hakkında "**yargısız infaz**" iddiası bulunan operasyonlarda görülen ortak özelliklerden bir tanesi, "**çok fazla**" mermi kullanılıyor olması. Örneğin, sadece Tuzla operasyonunda 283 mermi kullanılmış. Bu operasyondaki hedef dört kişi. Yani öldürülen her kişi başına polis ortalama 70-71 mermi kullanmış. Bu kadar çok mermi kullanılınca da, kullanan kişi ne kadar kör nişancı olursa olsun, hedef alman kişilerin vücutlarından o oranda fazla mermi çıkartılı-

* Sosyalizm ve Devrimler Ansiklopedisi.

yor. Bu tür operasyonlarda öldürülen 16 kişinin otopsi raporları üzerinde yaptığımız araştırmadan elde edilen sonuçlar da bunu doğruluyor. Bulguları şöyle sıralayabiliriz:

Niyazi Aydın: 12 Temmuz 1991. Beşiktaş'ta öldürüldü. Bedeninden üç mermi çekirdeği, 18 bomba parçası çıkarıldı.

İbrahim Erdoğan: Aynı operasyonda öldürüldü. Bedeninden dokuz mermi çıkarıldı.

Hasan Eliuygun: Aynı operasyonda öldürüldü. Bedeninden beş mermi, beş bomba parçası çıkarıldı.

Nazmi Türkcan: Aynı operasyonda öldürüldü. Bedeninden 19 mermi çıktı.

Cavit Özkaya: Aynı operasyonda öldürüldü. Bedeninden 10 mermi çıktı.

Zeynep Eda Berk: Aynı operasyonda öldürüldü. Bedeninden beş mermi çıkarıldı.

Yücel Şimşek: Aynı operasyonda öldürüldü. Bedeninden iki mermi, on bomba parçası çıkarıldı.

Ömer Coşkunırmak: Aynı operasyonda öldürüldü. Bedeninden altı mermi çıkarıldı.

(Rapora göre, kimliği meçhul erkek): Aynı operasyonda öldürüldü. Bedeninden üç mermi çıkarıldı.

Nur Güzel Yaşar: 20 Temmuz 1992 tarihinde Kartal'da öldürüldü. Bedeninden dokuz mermi çıkarıldı.

Hasan Demir: Aynı operasyonda öldürüldü. Bedeninden 19 mermi çıkarıldı.

Ramazan Ceviz: Aynı operasyonda öldürüldü. Bedeninden 29 mermi çıktı.

İsmail Oral: 19 Mayıs 1991 tarihinde Kadıköy Hasanpaşa'da öldürüldü. Bedeninden 12 mermi çıktı.

Hatice Dilek Aslan: Aynı operasyonda öldürüldü. Bedeninden üç mermi çıktı.

Faruk Bayrakçı: 9 Nisan 1991 tarihinde İzmir'de öldürüldü. Bedeninden dokuz mermi çıktı.

Olcay Uzun: Aynı operasyonda öldürüldü. Bedeninden dokuz mermi çıktı.

Dört operasyonda öldürülen bu 16 kişinin bedenlerinden toplam 152 mermi çekirdeği çıkarılıyor. Ayrıca, 23 bomba parçası da hesaba katıldığında bu sayı 175'e ulaşıyor. Yani, öldürülen her kişiye ortalama 9-11 mermi isabet ediyor. Bu kadar çok mermi kullanılınca da en sıradan deyimle ortalık kan gölüne dönüyor. Kemikler kırılıyor, beyinler parçalanıyor.

Bir operasyonun niteliğini kavrayabilmek için otopsi raporları en güzel kaynak. Şimdi yine biraz önce üzerinde durduğumuz 16 kişinin öldürüldüğü dört ayrı operasyonu, adli tıp raporlarının sonuçlarına göre bu kez bir başka açıdan inceleyelim:

Niyazi Aydın: Vücudundaki üç merminin biri uzak, ikisi yakın atış.

İbrahim Erdoğan: Vücudundaki dokuz merminin ikisi uzak, yedisi yakın atış.

Hasan Eliuygun: Beş merminin beşi de yakın atış.

Nazmi Türkcan: Vücudundaki 19 mermiden biri uzak, 18'i yakın atış.

Cavit Özkaya: On mermi isabet etmiş, tümü yakın atış.

Zeynep Eda Berk: Beş mermiden biri uzak, dördü yakın atış.

Ömer Coşkunırmak: Altı yakın atış.

Nur Güzel Yaşar: Dokuz mermi var. Üç uzak, altı yakın atış.

Hasan Demir: 19 merminin beşi uzak, 14'ü yakın atış.

Ramazan Ceviz: 29 merminin tümü yakın atış.

İsmail Oral: 12 merminin ikisi uzak, 10'u yakın atış.

Otopsi raporlarında, sözünü ettiğimiz 11 kişiye isabet eden 126 mermi var. Mermilerin 15'i uzak atış mesafesinden, 11'i yakın atış mesafesinden sıkılmış. Bu kavramları biraz daha açarsak, daha çarpıcı bir sonuca ulaşacağız. Adli Tıp dilinde **"bitişik atış mesafesi"** kavramı 0-30 santimetre uzaklığı anlatır. **"Yakın atış"** mesafesi, 30-70 santimetredir. **"Uzak atış"** mesafesi kavramı ise 70 santimetreden daha uzak atış mesafeleri için kullanılır. Onbir kişiyle ilgili otopsi raporlarına bu gözle baktığımızda şunu görüyoruz: 126 mermiden 15'i, 70 santimetreden daha uzak mesafeden atılmış. Diğer 111 mermi, yine raporlara göre öldürülenlere 30-70 santimetre arası bir uzaklıktan sıkılmış.

İki ihtimal var: Birincisi, ortada çatışma falan yok. Polis bu kişilere ortalama yarım metreden ateş edip öldürmüştü. İkincisi, çatışma var ama göğüs göğüse. Her iki taraf da ellerinde ateşli silahlarıyla, birbirlerine yarım metreden kurşun sıkarak çatışıyorlar. Ama nedense 20'den fazla operasyonda, polislerden bir tek yaralı bile yokken, öldürülenler delik deşik.

Vur İşareti

"Fikirlerin terörle kabul ettirilmesine çalışmaya karşıyım. Terör yapanlara karşı insafsız olmamız lazım. Silah yoluyla fikir kabul ettirmeye kalkanlarla mücadele etmeli. Benim fikrimi kabul etmezsen seni temizlerim, diyenleri yaşatmamalıyız."

Bu sözler, merhum Cumhurbaşkanı Turgut Özal tarafından 8 Ekim 1990 tarihinde, Kayseri'de sarfedildi. Özal'ın bu sözleri, Almanya'da 70'li yıllarda Baader-Meinhoffa karşı yürütülen kanlı mücadeleyi hatırlatıyor. Baader-Meinhoff'un özellikle üst düzeyi sürekli olarak ölü ele geçirilmişti. Yapılan değerlendirme, mücadelede taktik bir değişimin tebliğ edilmesi anlamındaydı. Yani, **"vur emri"** verildi. Nitekim basında Özal'ın konuşmasının üstüne tırnak içinde **"Teröristleri vurun işareti"** başlığı atılmıştı. Polis, verilen işareti almakta gecikmedi. 27 Ocak 1991 ile 14 Şubat 1992 tarihleri arasında, yani yaklaşık bir yıldan biraz fazla bir süre

içinde, sadece ülkenin batısında ölü ele geçirilenlerin sayısı 52'yi buldu. Peki, insanlar nasıl ölü ele geçiriliyor? En önemlisi, polis bu insanları sağ ele geçirebilir mi?

Üzerinde inceleme yaptığımız yaklaşık 20 operasyonda ortaya çıkan gerçek şu: Polis, operasyonların hedefi kişileri kapalı bir mekânda kısıtılarak çevreyi sarıyor. Demek oluyor ki, polis bu kişileri nerede bulacağını biliyor. Öyleyse, bu kişileri sokakta, bakkalda, başka herhangi bir yerde tek başına veya iki kişi iken de yakalayabilir. Ancak, bu tercih edilmiyor. İki, üç, beş kişilik gruplar halindeyken, kapalı mekânlara girdiklerinde operasyon düzenleniyor.

Operasyon genellikle gece 22.00 ile 03.00 arasında başlatılıyor. Bu saatlerde, önce siyasi polis, asayiş polisi ve yerel polis, ya hep birlikte ya da bir-iki grup birarada, çevre güvenliği alıyorlar. Yani, operasyon düzenlenecek olan evin genellikle 100 metre çapındaki çevresi araç ve insan trafiğine kapatılıyor. Çevre binaların çatılarına, balkonlarına keskin nişancılar yerleştiriliyor. Tüm bu çalışmalar bitirildikten sonra (hangi deyimini kabul ederseniz onu kullanın) infazı/operasyonu yapacak ekip geliyor. Sekiz-oniki kişiden oluşan operasyon grubu çelik yelek ve kasklarla eve giriyorlar. Genellikle MP-5 adı verilen tam otomatik silah kullanıyorlar. Operasyon timleriyle ilgili, önemli olabilecek bir bilgi daha: Bu timlerde görev yapan polislerin herbirinin en az bir **"yargısız infaz"** davasında yargılandıkları, mahkeme kayıtlarıyla saptanmış durumda. Kimilerinin dört davası birden yürüyor.

Bir operasyonun infaz olup olmadığı konusunda kuşku olduğunda, kamuoyunun en çok tartıştığı şey genellikle **"polis teslim ol çağrısı"** yapıp yapmadığı oluyor. Kimi operasyonlarda görgü tanıkları, gazeteciler veya olaylardan sağ kurtulanlar, çağrının kesinlikle yapılmadığını ileri sürerken, kimi olaylarda sorun daha da büyüyor. Çünkü iddialara göre polis önce operasyonu yapıyor, sonra da teslim ol çağrısını. Yani, istim arkadan geliyor. Polis yetkilileri ise her operasyonda yüzlerce kez çağrı yaptıklarını, ancak kendilerine ateşle yanıt verildiğini bildiriyorlar. Açılan dava duruşmalarında polisler çağrı yaptıklarında aldıkları yanıtın, **"faşist polis, sıkıysa gel teslim al"** olduğunu söylüyorlar. Kimi olaylarda bunun doğru olduğunu ortaya koyan örnekler var: 16-17 Nisan 1992 tarihlerinde operasyon sonucu öldürülen Sabahat Karataş'ın, TAYAD Başkanı Gülten Şeşen'le yaptığı telefon görüşmesinin Şeşen tarafından alınan kayıtlarında bu açıkça görülüyor. Oysa İzmir'de 9 Nisan 1991 tarihinde Olcay Uzun ve Faruk Bayrakçı'nın öldürüldükleri operasyondan yaralı olarak kurtulan tanıklar, polisin hiçbir uyarıda, çağrıda bulunmadığını açıklıyorlar.

Adına **"yargısız infaz"** denen eylem, açıkça polisin sağ yakalayabileceği kişileri öldürmesi eylemidir; yani **"adam öldürme"** eylemi. Ancak, olaylardan sonra açılan davalarda Türk Ceza Yasası'nın olanaklarını araştıran polisler ve onların hukuk danışmanları, bu eylemi hafifletmenin yolunu buluyorlar. Bu yol şu: Polis memuru M. A.: **"İçeri girer girmez sağ tarafta, bir elinde bomba, diğer elinde tabanca olan ve başkomiserime ateş eden bir kadınla yüzyüze geldik. Kendisini etkisiz hale getirmek ve elindeki silahı kullanmasına meydan vermemek için ateş ettik. Kadın yuvarlanıp düştü. Birkaç saniye içinde vuku**

bulması nedeniyle, hangimizin ateşiyle yaralandığını bilemeyeceğim."

Polis memuru Ö.Ş.: **"Girer girmez sağ taraftaki odada bir elinde silah, bir elinde bomba bulunan bir kadın bize doğru silahı tevcih etti. Ateş etmesine meydan vermeden kendisine müdahale ettik. Açılan ateş sonucunda kadın yuvarlanıp yere düştü. Ancak olayın birkaç saniye gibi çok kısa bir sürede meydana gelmesi nedeniyle, hangimizin açtığı ateşle yaralandığını bilemiyorum. "**

Birbirinin neredeyse karbon kağıdıyla çıkarılan kopyası benzeri bu ifadeler, Kadıköy Hasanpaşa'da yapılan ve Hatice Dilek Aslan ile İsmail Oral'ın ölümüyle sonuçlanan operasyonla ilgili davadan alındı. Dava dosyasında bu ifadelerden daha çok var. Kaç sanık polis varsa, o kadar da birbirinin kopyası gibi birbirine benzeyen ifade tutanağı bulunuyor.

Peki, bu ifadelerin meramı ne?

Bütün bunların meramı o ki, operasyonun hedefi olan kadın (Hatice Dilek Aslan), birkaç kişi tarafından bir anda açılan yaylım ateşiyle öldürülmüştür. Ancak kadını öldüren mermileri atan tabancayı kimin kullandığı belli değildir. Bu durumda mahkeme, operasyonu yapan polislerin bağlı olduğu makama, hangi polisin hangi silahla operasyona katıldığını sorar. Yanıt şudur: **"Şubemizde görevli personelin olaylara müdahale ve operasyonlara gidişlerinde şahsi silahlarını kullanmayıp, şubemiz silah deposunda mevcut çelik yelek, kask, gaz tüfeği ile otomatik silahları kullandıkları, bu silahları bilhale depoya iade ettiklerinden, olaylara anında müdahale edebilmek ve operasyon mahalline gidişlerin çabuk ve seri yapılabilmesi için hangi personelin hangi silahı kullandığının tesbiti mümkün olmamıştır."** Yani, o makam diyor ki, **"polisler operasyona giderken depodan rastgele silah aldılar ve acelesi olduğu için kimin hangi silahı aldığına dair tutanak tutamadık."**

İyi de, artık operasyon bitmiş, kimsenin acelesi falan kalmamış, zanlılar öldürülmüş, herkes rahat. Gidişte kimin hangi silahı aldığını tesbit eden tutanaklar tutulamamıştı. Dönüşte, bu rahatlıkta neden tutanak tutulmuyor?

Bu sorunun yanıtını arayalım.

Polisler operasyona giderken aldıkları silahın sicili herhangi bir kayda tabi değil. Operasyondan sonra dönüldüğünde de kimin hangi silahı kullandığı saptanmıyor. Bu da şöyle bir sonuç doğuruyor: Bu tür davalar açılırken savcılık iddianamelerinde genellikle, **"Siz isteseydiniz bu kişileri sağ yakalayabilirdiniz, bunun yerine silah kullanma konusunda yasanın koyduğu sınırları aşarak onları öldürdünüz"** anlamına gelen cümleler yazılır.

Bunun karşılığı da TCK 448. maddesidir. Bu maddeye göre, polislerin 24 yıldan 30 yıla kadar ağır hapis cezasına çarptırılmaları gerekiyor. Ancak, polislerin hangi silahı kullandıkları saptanamadığı için bu kez TCK'nın 463. maddesi devreye girer. Bu madde, **"faili belli olmayacak şekilde adam öldürmek"** suçunu içerir. O zaman da 448. maddede önerilen cezanın üçte birinden yansına kadar indirim yapılır. Bir de 50. madde uygulanırsa ki uygulanır, o

zaman yargılanan polisin alacağı en büyük ceza altı yıldır. Yeni infaz hükümlerine göre, **"yargısız infaz"**dan hüküm giyen bir polis, 3,5-4 yıl hapis yatıp çıkacaktır. Son bir not daha: Polisin tercih ettiği 463. madde, hukukçular arasında, **"linç"** suçunu cezalandıran madde olarak bilinir.

Uyarı Sorunu

Bir operasyonun infaz olup olmadığı konusunda kuşku olduğunda kamuoyunun en çok tartıştığı şey genellikle, **"polis teslim ol çağrısı"** yapıp yapmadığı oluyor. Kimi operasyonlarda görgü tanıkları, gazeteciler veya olaylardan sağ kurtulanlar çağrının kesinlikle yapılmadığını ileri sürerlerken; kimi olaylarda sorun daha da büyüyor. Çünkü iddialara göre polis önce operasyonu yapıyor, sonra da teslim ol çağrısını. Yani, istim arkadan geliyor. Polis yetkilileri ise her operasyonda yüzlerce kez çağrı yaptıklarını ancak kendilerine ateşle yanıt verildiğini bildiriyorlar. Açılan dava duruşmalarında polisler çağrı yaptıklarında aldıkları yanıtın, **"Faşist polis sıkıysa gel teslim al"** olduğunu söylüyorlar. Bunun böyle olduğunu ortaya koyan birçok olay var. Örneğin 16-17 Nisan 1991 tarihinde operasyon sonucu öldürülen Sabahat Karataş'm, TAYAD Başkanı Gülten Şeşen'le yaptığı telefon görüşmesinin Şeşen tarafından alınan kayıtlarında bu açıkça görülüyor. Oysa, 9 Nisan 1991 tarihinde İzmir'de Olcay Uzun ve Faruk Bayrakçı'nın öldürüldüğü operasyondan yaralı olarak kurtulan tanıklar, polisin hiçbir uyarıda, çağrıda bulunmadığını açıklıyorlar.

Bomba Kullanılıyor

12 Temmuz 1991 tarihinde Dikilitaşla yapılan operasyondan sonra gazetecilerin bir sorusu üzerine dönemin İstanbul Emniyet Müdürü Mehmet Açar, **"Polis bomba kullanmadı. Poliste bomba ne gezer? Bunu da nereden çıkartıyorsunuz?"** diyor.

Bu operasyonda öldürülenlerden Niyazi Aydın'ın vücudundan 18, Hasan Eliuygun'un vücudundan 5, Yücel Şimşek'in vücudundan 10 bomba parçası çıktığını Adli Tıp Kurumunun otopsi raporları ortaya koyuyor. Başka birçok olayda daha bomba kullanılıyor. Bunların en belirginini, 24 Mart 1993 günü Bahçelievler'de görülüyor. Bir evde kısıtılan Devrimci Sol militanları en güvenli yer olarak gördükleri banyoya giriyorlar. Polis üst kata çıkıyor ve betona açtığı delik sayesinde alt kattaki üç kişiyi önce bombalıyor. Operasyon daha sonra geliyor.

Bir eve kısıtılmış insanlara bomba atılması önceleri polis yetkilileri tarafından yalanlanıyordu. Ancak daha sonraki operasyonlarda, özel televizyonların neredeyse naklen yayınladıkları operasyonlarda polisler tarafından bombanın üstüste nasıl atıldığı herkes tarafından görüldü.

Polis müdürleri neden bomba kullanıldığını kamuoyu önünde yalanlıyorlardı?

Bir insan, bir eylemi neden kabullenmez?

Yasaktır, suçlu durumuna düşmemek için kabul etmez. Ya da, ayıptır, ayıplanmamak için reddeder. Başka? Başka yollarla yapabileceği bir işi, ya beceriksizliğinden ya da başka bir güdüden dolayı kullanmaması gereken yollarla yapmışsa reddedebilir. Hem otopsi raporlarından, hem daha sonraki operasyonlarda televizyon ekranlarından bomba kullanıldığını gördük. Polisin yalanlaması da çürütüldü.

Viva La Muerte!..

Operasyonun son aşaması yürütülürken ya da sonlandığı sıralarda, operasyonun yapıldığı evin yakınlarında bazı kişiler, evdekiler hangi örgütten olursa olsun, "**Kahrolsun PKK**" diye bağıyorlar ve polisi destekleyen sloganlar atıyorlar. Artık kim yapıyorsa, bu havayı geliştirmek için mehter marşları çalınmaya başlanıyor. Operasyonun bittiği, operasyon yapılan evin kapısına veya balkonuna çıkan bir polisin havaya birkaç el ateş etmesiyle duyuruluyor. Sokaktaki kişiler buna alkışla tepki veriyorlar. İlk ateşten sonra bölgedeki diğer polisler de havaya ateş açarak yaptıkları işi kutluyorlar. Ancak, birçok basın-yayın organında sokaktaki kişilerin arasına giren bazı sivil polislerin sloganları başlattığı, devamını ise operasyon yapılan evin çevresine toplanan ülkücülerin, MHP'lilerin getirdiğini yazıyorlar. Üstelik bu kişiler televizyon kanallarında elleriyle kurt başı işareti yaparak görünmekten de kaçınıyorlar.

İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi, 24 Mart 1993 tarihinde, İstanbul Bahçelievler, Hüseyin Paşa caddesindeki bir evde İbrahim Yalçın Arıkan, Recai Dinççi ve Avni Turan'ın öldürülmesinden sonra yaptığı açıklamada bu konuyu şöyle değerlendiriyor: "**Hepsinden önemlisi de olay sırasında çalınan mehter marşları ve atılan sloganlar aracılığıyla toplumda ekilmeye çalışılan kin tohumlarıdır. Toplum adeta ölümden zevk alan bir topluluk haline getirilmeye çalışılmaktadır.**"

Alev Alatlının dediği gibi: **Viva La Muerte... Yaşasın Ölüm...**

Operasyon Sonrası

Operasyonlar bittikten sonra en az bir saat operasyon yapılan eve hiç kimse giremiyor. Bu süre kimi zaman üç-dört saati de buluyor ve bu zaman zarfında içeride neler olup bittiğini operasyonu yapan polislerden başka herhalde olsa olsa bir de Allah bilebiliyor. Bu zaman boşluğu da birçok iddiayı beraberinde getiren başlıca neden. Örneğin Hatice Dilek Aslan ve İsmail Oral'ın öldürüldüğü Hasanpaşa Olayının görgü tanığı çevre sakinleri ve gazeteciler, bazı araçlarla asker elbiselerinin getirildiğini ve eve konulduğunu, daha sonra bu elbiselerin evde bulunduğu açıklandığını söylüyorlar. Süre boşluğu her türlü spekülasyona zemin yaratıyor. Ancak kuşku bırakmayacak bir olumsuzluk da bu süre içerisinde gerçekleşiyor. Operasyonda silahlara hedef olan kişiler bu süre zarfında hastaneye götürülmüyorlar. İster ölü isterse yaralı olsunlar, hedef kişilerin hastaneye, oradan acil servise veya morga bir an önce götürülmeleri en doğal tavrı. Ama operasyonlardan sağ kurtulanlar mahkeme ifadelerinde,

"bu süre içinde yaralıların kan kaybından ölmesi bekleniyordu" diye ifade veriyorlar. Ya operasyon sürerken ya da hemen sonrasında, hedef olan kişilerin yakınları, genellikle polis tarafından gözaltına alınıyor.

Normal mantık kurallarına göre hiç kimse polisle üzerinde sadece donu varken çatışmaya girmez. Üzerinde pantolonu, gömleği falan vardır. Ama her nasılsa operasyonların çoğundan sonra öldürülen kişilerin üzerinde sadece donları kalıyor. Diğer giysileri ortadan kayboluyor. Polise göre giysiler öldürülen kişilerin yakınları tarafından alınıyor. Öldürülen kişilerin yakınları ise giysilerden haberleri olmadığını söylüyorlar ve savcılıklara başvurarak giysilerin Adli Tıp kontrolü için bulunmasını talep ediyorlar. Giysilerin kaybolması kimin işine geliyor, kimin işine gelmiyor? Giysiler ne işe yarıyor?

Bu tür olaylarda giysiler sadece bir işe yarar. Adli Tıp Kurumu, giysilerin üzerindeki barut-yanık gibi izlerden yola çıkarak vücuda giren mermilerin hangi uzaklıktan atıldığını kesin olarak saptar. **Eğer olay bir infaz ise, genel kabule göre mermilerin bitişik atış veya yakın atış mesafesinden atılmış olması gerekiyor. Ama giysiler bir türlü bulunamadığı için birçok olayda bu mesafe kesin olarak tayin edilemiyor.** Hukuki açıdan bakıldığında ise görülen şudur: **Taraflardan biri önemli kanıtlardan birini yok ediyor. Bu da yasalara göre suç oluşturuyor. Bu kanıtların muhafaza edilmesinin sorumlusu kim? Polis. Böyle-sine büyük başarılar gösteren polis, iki-üç parça giysiyi koruyamıyor.**

Operasyonlarda öldürülen kişiler Adli Tıp morguna geldikten sonra da sorunlar yaşanıyor. Örneğin, isteyen her polis gidip öldürülenleri görebiliyor; ama bu kişilerin aileleri ve avukatları otopsiye girebilmek için çetin mücadeleler veriyorlar. Otopsi tutanaklarında öldürülenlerin adları genellikle "**kimliği meçhul**" olarak yazılıyor. Oysa ortada bir operasyon var. Bunlar, polisin hiç beklemediği anda ortaya çıkan çatışmalar değil. Yerini ve zamanını polisin belirlediği çatışmalar. Bu durumda da polisin kiminle çatıştığını bilmemesi mümkün değil. Ama herşeye karşın raporlar hep kimliği meçhul kişilere yazılıyor. Sorun otopsinin bitmesiyle de bitmiyor. Öldürülenler dinsel ve geleneksel bir biçimde gömülme hakkına sahipken, bu töreni yapacak olan aileler cenazeleri almak istediklerinde karşılarında polisi buluyorlar. Polis cenazeleri kendisi gömmek istiyor ve kimi olaylarda gömüyor da. Cenaze törenlerinin öldürülen kişilerin arkadaşları veya kimi örgütlerin sempatanları tarafından sloganlarla gömülmesini önlemeye çalışmak ise bunun tek nedeni gibi görülüyor.

Örgüt Evi Sorunu

Kamuoyuna yargısız infaz olarak yansıyan operasyonların hemen ardından polisin yaptığı açıklamalarda en çok göze çarpan unsurlardan biri, basılan evlerin polis tarafından "**örgüt evi**" olarak nitelenmesi oluyor. Bu deyim kullanılarak, yapılan operasyonun sonuçlarının meşrulaştırılması yoluna gidiliyor. Yine polisin öldürülenler için "**terörist**" terimini kullanmasıyla "**ölü ele geçirildiklerini**" açıklaması da aynı gerekçeye dayanıyor. Oysa; bir insan ya

öldürülür, ya yakalanır. **"Ölü ele geçirmek"** diye bir kavram hem Türkçe'ye, hem gerçekliğe aykırıdır.

İkinci olarak; öldürülen insanların terörist olması veya olmaması evrensel hukuku hiç mi hiç ilgilendirmez. Çünkü evrensel hukuk, bireyin en temel hakkı olarak yaşama hakkını kabul eder. Evrensel hukuk ilkeleri arasında, **"bireyin yaşama hakkına dokunulamaz, teröristler hariç"** diye bir madde, bir tümce bulmak olası değil. Ancak Türkiye'de, **"Teslim olmazsa terörist muamelesi yaparım"** diyebilecek resmi yetkililere rastlanabilir. **Civangate olayı** olarak bilinen, Emlakbank eski genel müdürü Engin Civan'ın mafya tarafından kurşunlanması olayı sonrasında (Eylül 1994) İstanbul'un güvenliğinden sorumlu bürokrat tarafından sarfedilen **"terörist muamelesi yaparım"** sözleri, **"ölü ele geçirme"** deyiminin de, **"terörist"** sözcüğünün de, **"örgüt evi"** ya da **"hücre evi"** nitelemesinin de anahtarını açacak kilit sözcükler olmuştur.

"Hücre evi" ne demektir?

Bir örgütün bir hücresi tarafından üs olarak kullanılan evi anlamak gerekiyor herhalde. Öyle olması, güvenlik görevlilerine orada bulunanları öldürme hakkını vermiyor ki. İster örgüt evi, ister aile evi, isterse başka bir ev olsun, devlet adına hareket edenler, insanları sağ yakalamak zorundadırlar. Kaldı ki, **"infazlar"** bölümünde görüleceği gibi, operasyonların birçoğu **"aile evlerine"** düzenlenmiş ve insanlar **"aile evlerinde"** **"ölü olarak ele geçirilmişler"**dir.

IX./ TANIKLAR YARGISIZ İNFAZI ANLATIYOR

"Polis Bizi Katletmek İçin Geldi"

"Adım Ergül Uzundiz. 30 Nisan 1993'te Moda'da yapılan katliamın tanıklarından biriyim. O gün Uğur, Şengül ve ben okullarımızdan çıktık. Akşam eve gittik. Oturup sohbet ediyorduk. Bir yandan yemek hazırladık. Çaylarımızı içtik. Kapı çalındı, biz eve kimseyi beklemiyorduk. **"Kim o?"** dedik. **"Açın kapıyı"** dediler. **"Kimsiniz?"** dedik. **"Açmazsanız kapıyı kırarız"** dediler. Aynı zamanda çatı katından da girişi vardı evin. Ev zaten çatı katında olduğu için diğer yandan tıkırtılar duymaya başladık. Kapıyı açmadık. **"Bir dakika bekleyin, giyiniyoruz"** dedik. O esnada bir yandan hazırlanırken, üzerimizi giyinirken, Uğur arkadaşımız camı açtı, camdan atladı. Cam diğer çatılara açılıyordu. Şengül onun arkasından atladı. Bu arada evi taramaya başladılar. Sonra ben de atladım. Bu arada ev taranıyordu. Sürekli silah sesleri geliyordu. Uğur ve Şengül bizim bulunduğumuz evin üstüne çıktılar. Ve çatıya doğru kaçmaya başladılar. Zannediyorum ki üç ev sonra sokak bitiyordu. Gidecek yer kalmamıştı. Kaçacak yer kalmamıştı. Ben çıktığımda ters yöne doğru gittim. Üç, dört kat çok yüksek bir yer vardı. Ben oradan atladım, düştüm. Daha sonra etrafıma bakındım. Başka bir evin çatısına düşmüştüm. O evin çatı katı vardı yine. Camları vardı, küçük. O camı kırdım. Camdan içeriye düştüm. Yine o an bayıldım mı, bilemiyorum. Karanlık, silah sesleri geliyordu. Daha sonra o

çatının çıkışını aramaya başladım. Nereden çıkabilirim, ne yapabilirim diye aramaya başladım. Daha sonra çatı katının kapısının açık olduğunu gördüm. Oradan girdim, merdivenlerden indim. Bir eve çıkıyordu. Evde kimse yoktu tahmin ediyorum. Merdivenlerden aşağıya inmeye başladım. İndiğim evin çıkış kapısı kilitliydi. Başka bir yerden çıkamaz mıyım diye baktım. Daha sonra balkona çıktım. Balkon bütün evlerin açıldığı bir yere geliyordu. Bütün evlerin ortak bir bahçesi vardı. Balkona çıktım. Çıkışı bulamadım. Başka evlere girmem gerekir diye düşündüm. Giremedim. Orada kaldım bir süre. Gizlenip bekledim. Sonra bir çıkış buldum. Bir pasaja açılıyordu. Ve pasaj dışarıya çıkıyordu. Her taraf tutulmuştu. Sürekli silah sesleri geliyordu. Oradan çıkamadım bir süre. Küçük, camları kırılmış bir dükkân vardı o pasajın içinde. Camları kırılmıştı... İçine girdim, oturdum yere. Görünmeyecek şekilde oturdum. Orada bir süre bekledim. Beklediğim süre içerisinde sürekli silah sesleri duydum. Yani şu... onu... o şeyleri anlatmak çok zor. Yani o anı yaşamak gerekir belki de. Yani siz anlayamazsınız. Anlatamam ya da. O an... Yani insanlar öldürülüyordu. Yani onu düşünün. Arkadaşlarımız öldürülüyordu.

Diğer yandan evleri arıyorlardı tahmin ederim. Çünkü kapılar kırılıyordu. Kapılar kırılarak içeriye giriliyordu. Sesler geliyordu. Çığlıklar geliyordu. Kadın sesleri, erkek sesleri, çocuk sesleri geliyordu. İşte... camlar kırılıyordu. Yavaş yavaş daha çok yaklaşıyorlardı. Yaklaştıklarını hissediyordum. Sanki yanımdaki apartmana girmişler gibi, çok yakından geliyordu sesler. Bir yandan silah sesleri geliyordu. Bir an kulaklarımı kapatmak istedim. Resmen bir savaş alanı, ama gerçek bir savaş alanı gibiydi. Kulaklarımı kapadım. Duymak istemedim bir an. İnsanlar öldürülüyordu. Belki diğer arkadaşlarımız öldürüldü. Sonra bir şey düşünmeye başladım. Yani kendimi ölüme hazırlamaya... Yani kesinlikle şunu biliyordum. Beni de bulduklarında kesinlikle katledeceklerdi. Çünkü bizim orada olduğumuzu biliyorlar... Yani polisler gelirken bizim demokratikten insanlar olduğumuzu, okullarda... her gün okullarımızda olduğumuzu biliyorlardı. Bunu bile bile geldiler ve hiç de söyledikleri gibi... işte silah bulundu... şey bulundu diyorlar. Kesinlikle böyle olmadığını biliyorlardı. Bizi öldürmek için geldikleri en başından belliydi.

Çünkü biz daha içerdeyken taramaya başlamışlardı. Sonra ben orada bir saat kadar bekledim. Daha sonra dışarı çıktım, yavaş yavaş yürüdüm. Her taraf sivil polis kaynıyordu. Onların arasından yürüdüm... Ve taksiye atladım. Taksiyle oradan uzaklaştım. Yani hala her şey rüya gibi geliyor. Olayın şokunu hala atlatabilmiş değilim. Neyse... O gece oradan bir başka arkadaşın evine gittim. Orada kaldım o gece. Sabah haberleri dinliyordum. Haberlerde olayı duyunca daha büyük şok oldum. İşte "**bir hücre evi, yapılan baskında...**" işte iki kişi, iki terörist ölü olarak bulundu... Üç tane silah bulundu diye... Bu şekilde açıklama yapılıyordu. Yani bu haberi duyunca gerçekten çok daha fazla şok oldum. Önce arkadaşlarımızın öldürülmesi, katledilmesi hem... korkunç, korkunç geldi, inanmadım bir an. Yani bunların ne kadar kötü olduklarını biliyordum; ama böyle, bu şekilde bir katliamı düşünemiyordum. Yine de inanamıyordum buna. Bir de yani örgüt evi diyorlar, hücre evi diyorlar. Bu bizim okuldan bir

arkadaşımızın eviydi. Ve bizim her gün sürekli olarak gidip geldiğimiz bir yerdi. Yani bunun örgüt eviyle, hücre eviyle hiçbir alakası yok. Polis, kendisini aklamak için orada silah vardı falan diye yalan uyduruyor. Başka bir şekilde açıklanamaz çünkü. Kendi suçunu bu şekilde gizlemeye çalışıyor polis. İşte silahlı çatışma diyerekten... Okuldan gittiğimiz bir evdi. Polis bizi katletmek için geldi.

Polis biliyordu. Bizim orada olduğumuzu biliyordu. Farklı insanlar yoktu orada. Kendisine silah çekecek, çatışacak insanlar olmadığını biliyordu. Ama polis bugün herhalde prestij sağlamak istiyor. Prestij sağlamak istediğini düşünüyorum. İşte teröristleri öldürdük, işte öldürdük, yok ediyoruz onları, bitiriyoruz diyerekten kendine prestij sağlamak istiyor. İşte halka bu mesajı vermek istemişti. **"Biz bunları öldürüyoruz, katlediyoruz, Eğer siz de şey yaparsanız... Siz de mücadele ederseniz sizi de öldüreceğiz."** Bu mesajı vermek istiyordu polis. Yoksa bizi orada öldürerek, polisin eline geçireceği hiçbir şey yoktu. Yalnızca korku vermek, halka korku vermek, gözdağı vermek. Başka bir şey düşünemiyorum yani. Yapmasının hiçbir açıklaması yok. Çünkü polisin dediği gibi ne o evde silah vardı, ne örgütsel doküman, ne de hiçbir şey yoktu. Hiçbir şey olmadığını polis de biliyordu. Bunun başka bir açıklaması yok bana göre."(*)

"Karaköy'de Bir Sokağın İçinde"

Selçuk Küçükçiftçi ve Mehmet Selim Yücel, Devrimci Sol örgütü militanıydılar. İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı Mahmut Dikler'in öldürülmesiyle suçlanıyorlardı. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı'nın 1981/1675 esas, 1981/994 karar sayılı ve 22.5.1981 tarihli **"THKP/C Devrimci Sol 1 - Nihat Erim ve Mahmut Dikler'in Öldürülmeleri Olayı"** başlıklı iddianamede, Selçuk Küçükçiftçi adının karşısında, **"bulunduğu evde güvenlik görevlileriyle giriştiği müsademe sonucu ölü olarak ele geçirildi"**ği yazılıydı. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nin 16 Kasım 1981 tarih, 1981/579 esas, 1981/949 sayılı aynı davaya ait gerekçeli hükümde, Selçuk Küçükçiftçi'nin **"kısırıldığı evde güvenlik görevlileriyle girdiği silahlı müsademede ölü ele geçtiği"** yineleniyordu. Ancak, Mehmet Selim Yücel'den hiçbir yerde sözedilmemesi garipti. Mehmet Selim Yücel'e ilişkin ilk açıklama, 9 Nisan 1981 günü yapıldı. Açıklamada, Mehmet Selim Yücel adlı militanın, Karaköy Postanesi arkasında polislerle karşılaşması üzerine girdiği silahlı çatışmada vurularak öldürüldüğü bildirildi. Resmi açıklama bu. Sonra uzun bir bekleyiş devreye giriyor. Birileri çıkıp konuşmaya başlıyorlar. Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nde Dev-Sol 2 davasının 21 Nisan 1983 tarihli duruşmasında, aynı davada tutuklu sanık olarak yargılanan Harun Kartal konuşuyor: "...Bir gün bulunduğum hücreden Selim Mehmet Yücel ile birlikte çağırıldım, bize görevliler, siz isnatları kabul etmiyorsunuz, düzenlenen zabıtları imzalamıyorsunuz, o halde sizi bir İstanbul gezisine çıkaralım dediler. Arabaya bindirildiğimizde

* Mücadele Dergisi, 8 Mayıs 1993, s.6.

benim ve Selim Mehmet Yücel'in gözleri açıktı. Bu nedenle de herşeyi görüyorduk. Araba içinde camın kenarında oturuyordum. Hatırlayabildiğim veya tanıyabildiğim kadarı ile Karaköy'de bir yere getirildik. Orada bir sokağın içine arabanın girdiğini fark ettim. O anda araba durdu. Bana ve kendisine, **'Zabıtları imza ediyor musun?'** diye soruldu. Kesinlikle kabul etmeyeceğini bildirdi. Bunun üzerine oradaki görevlilerden iki kişi koluna girdi, birkaç adım yürüdüler. Ben arabanın içinde idim. Bu durumu aynen gördüm. İki polis nezaretinde arabadan birkaç adım yürüdükten sonra arkasından bir üçüncü şahıs Selim Mehmet Yücel'e ateş etmek suretiyle onu orada öldürdüler. Bunu bizzat gördüm. Bir tesadüf eseri olarak arabanın içinde, camın kenarında oturduğum için söylüyorum. Yoksa Selim'in yerinde ben olsaydım ben maruz kalacaktım onun uğradığı işkenceye. Selim Mehmet Yücel'in öldürülmesini müteakip araba oradan hareketle ileride başka bir sokağın içine girdi. Bana da bu defa, **'İşte arkadaşım Selim'in maruz kaldığı muamele. Bu zabıtları imzalıyor musun, imzalamıyor musun?'** sorusunu sordular. Aksi takdirde maruz kalacağım muamelenin Selim Mehmet Yücel'in muamelesinin aynı olacağını bildirdiler. Zabıtları imzaladım. Sadece korktuğum için, işkenceden korkarak imzalamış değilim. Fakat olanları ve gördüklerimi sırf bugün için, en azından mahkeme huzuruna çıktığımda anlatabilmek amacı ile zaptı imzaladım. Ve bu hususu orada benim imzama alan görevlilere de aynen söyledim. Onlara da günün birinde mahkeme huzuruna çıktığımda aynı şeyleri söylemek için imzalıyorum, dedim." İşte resmi görüş ve işte karşı görüş.

"Silahı kardeşimin ağzına soktu ve..."

Çalışmamızın özünü ev baskınlarında ve çatışmalarda sağ yakalanması olası iken öldürülenler oluşturuyor. Ancak bir olay var ki, "yargısız infaz" sözcüklerine birebir oturuyor. Olayın tanığı, 15 yaşında öldürülen Bozan Çimen'in ağabeyi Ömer Çimen... Resmi açıklamaya göre Bozan, 2.4.1981 günü Gaziantep Emniyet Müdürlüğü nezarethanesinde bir polisin tabancasını almak istemiş ancak silahın ateş alması sonucu ölmüştü. Acaba öyle miydi?

Ömer, Bekir ve Bozan, üç kardeşiler ve Gaziantep'in Araban ilçesinin Yeni Altıntaş Mahallesi'nde oturuyorlardı. Ancak, 1981 Mart ayının sonlarında gözaltına alınıyorlar ve Gaziantep Emniyet Müdürlüğü nezarethanesinde elektrik, cop, yumruk, tokat, açlık, susuzluk, uykusuzluk gibi, işkencenin vazgeçilmez unsurlarıyla tanışıyorlardı. Daha sonrasını ise ortanca ağabey Ömer Çimen şöyle anlatıyordu: "Kardeşimin ve benim ellerimi, aynı kelepçeye bağladılar. Bozan'la beni sorguya aldılar. Polis ağzıma tabancayı dayadı. **'Konuşun ulan hangi örgüttesiniz'** diye. Ben korktuğum için konuşmadım. Bu sırada kardeşim Bozan, **'Herhangi bir örgütle ilişkimiz yoktur'** dedi. O zaman polis, benim ağzıma dayadığı tabancayı çekerek Bozan'ın kafasına boşalttı. Gözümdeki bantı açtım, kardeşim yerde kanlar içinde parpazlanıyordu. Kolumu başımın altına koydum. Polis beni çekip duvara dayadı. Daha sonra beni alıp tek başıma bir hücreye koydular. Tabur Komutanı o sırada Gaziantep Emniyet Müdürlüğü'nün bodrumuna inmeseydi, **'bu, kardeşinin nasıl öldüğünü anlatır'** diye beni de öldüreceklerdi. Daha sonra bana, kardeşin polisin silahını almak isterken öldü dediler. Karde-

şimin kolları sakattı. Bunu yapacak durumda değildi. Ayrıca 20-30 gün işkence görmüştük. Değil polisin elinden silahı almak, yüzüne bakacak durumda değildik..."(*)

Tanıklıklar ya yargı dosyalarında ya tarih sayfalarında yerini alıyor.

"Bunun da İşini Bitirelim"

9 Nisan 1991 gecesı İzmir'de bir eve yapılan baskında Faruk Bayrakçı ve Olcay Uzun öldürüldüler, iki kişinin öldürüldüğü operasyondan sağ kurtulan Nihal Duruca, ne operasyonu, ne uyarıyı, ne **"teslim ol"** çağrısını hatırlamıyor. Hatırlayabildiği tek şey, patlayan bir bomba. Operasyondan sonra, polislerin sanık olarak yargılandığı İzmir Karşıyaka Ağırceza Mahkemesi'nde, operasyondan sağ olarak kurtulan Nihal Duruca, şu ifadeyi veriyordu: "Örgüt mensubu değilim. Olay sırasında ölen Faruk Bayrakçı ile arkadaşlığım vardı. O sebeple olayın meydana geldiği evde bulunuyordum. Henüz yatmamıştık. Ölen Olcay ile Faruk, dairenin bir odasında bulunuyorlardı. Naciye, Ümit ve Vedat'la ben, evin salonunda oturup sohbet ediyorduk. Birara Naciye yatmak için yanımdan ayrılmıştı. Şiddetli bir patlama oldu. Sonra yangın çıktı. Ben vücudumun muhtelif yerlerinden yaralandım. Hastaneye kaldırılmışım. Uzun süre kendime gelemedim. Oluşan olayları tam olarak hatırlamıyorum."

Oysa aynı davada tanık olarak dinlenen polisler, evdekilere defalarca teslim olun çağrısı yapıldığını anlatıyorlar. Operasyondan sağ kurtulan ikinci kişi, Naciye Yıldırım. Mahkemedeki ifadesi, Nihal Duruca'ya göre daha ayrıntılı. Yıldırım, operasyonu mahkeme heyetine şöyle anlatıyor: "Ölen Faruk Bayrakçı nişanlımdı. O sebeple olayın meydana geldiği evde bulunuyordum. Geç vakte kadar evin salonunda oturup sohbet ettik. Ben yatmak üzere salondan ayrıldım ve tuvalete gittim. Tuvalette bulunduğum sırada patlama sesi ve gürültü işittim. Tuvaletten çıktım. Faruk ve Olcay'ın bulunduğu odaya girdim. Bu sırada polis de içeriye girmişti. Beni onların bulunduğu odaya soktu. Faruk ile Olcay, odadaki çek-yatın üzerinde oturuyorlardı. Polis bana da oraya oturmamı söyledi. Yer yatağının üzerinde bir tabanca vardı. Polis, o tabancanın yatağın üzerinden uzaklaştırılmasını istedi. Olcay arkadaşım, tabancayı yatağın üzerinden aldı, ileriye doğru fırlattı. O sırada içeride bulunan polis memuru, silahın atılmasından iki dakika kadar bir zaman geçtikten sonra elinde bulunan silahla bize ateş etti. Her üçümüz de yaralandık. Ben yaralandıktan sonra polisler kendi aralarında üç ölü diye konuşma yaptılar. Sonra benim yaralı olduğumu görerek, bunun da işini bitirelim dediler. Fakat sonra nedense bundan vazgeçtiler."

İzmir'deki operasyonun tanığı Naciye Yıldırım'a göre, Faruk Bayrakçı ve Olcay Uzun eğer hastaneye götürülselerdi kurtulacaklardı.

* Reha Öz, Ben Devletim Öldürürüm, BDS Yayınları, 1989, s.44,45.

"Annem Yaşıyordu "

Bir başka olayın tanığı, 19 Mayıs 1991 günü Kadıköy, Hasanpaşa'da İsmail Oral'la birlikte öldürülen Hatice Dilek Aslan'ın dokuz yaşındaki oğlu Cihan Aslan. Cihan, operasyondan sonraki bir hafta boyunca şoktan çıkamıyor. Kadıköy Cumhuriyet Savcılığı olaya el koyup soruşturmaya başladığında, Cihan'ın ifadesine de başvuruyor. Cihan konuşuyor: "Evimde uyuyordum. Silah sesine uyandım. Yatağımdan kalkacağı sırada annemin benim bulunduğum yatak odasına gelmek istediğini, ancak polislerin mani olduklarını gördüm. Annem bu sırada, '**çocuk var**' diye polislere söyledi. Ancak annemi alıp televizyonun bulunduğu odaya götürdüler. Ben de yataktan kalkıp annemin bulunduğu odaya gittim. Giderken evin iç kapı camlarının kırılmış olduğunu ancak etrafın fazla dağılmamış olduğunu gördüm. Odaya girdiğimde annem bana, babana haber ver, seni alsın, diye söyledi. Ben odaya girdiğimde, yanındaki bir polis tarafından yüzükoyun yatırılmıştı. Annem yerde yatarken bu sözleri söyledi ancak polis ayağı ile annemin kafasına ayağını dayayıp, tam '**ey kafanı, ey**' diye konuştu. Evin içinde İsmail amca'yı hiç görmedim. Daha sonra polisler beni kucağına alıp götürdüler. Üzerimi giydirip evden çıkardılar. Polis arabasına bindirip karakola götürdüler. Daha sonra babama haber vermiş olacaklar ki, babam gelip beni aldı."

Dokuz yaşındaki çocuk, "**Polis annemi sağ yakaladı**" diyor. Önce "**sağ yakalanan**" annenin daha sonra "**ölü ele geçirildiği**" açıklanıyor. Siz olsanız ne yapardınız? Dokuz yaşındaki çocuğun sözlerine mi yoksa devletimizin koca koca yetkililerine mi inanırdınız?

X./ İNSAN HAKLARI BAKANİ YARGISIZ İNFAZI SEYREDİYOR

Kasım 1989, altı yıldır süren ANAP iktidarının yerine DYP/SHP koalisyonunun kurulduğu ay oldu. "**Birey için devlet**", "**Şeffaf yönetim**", "**Cam duvarlı karakollar**" sloganlarıyla iktidara gelen koalisyon, bu sloganlar doğrultusunda hareket ederek, devlet bakanlıklarından birini, insan haklarından sorumlu bakanlık olarak kurdu. Kurdu ama, bakanlığın toplam kadrosu 40 civarındaydı. İnsan haklarının içi boş bir bakanlığı oldu böylece. Bakanlığın başındaki Diyarbakır SHP milletvekili Mehmet Kahraman, 13 Ağustos 1993 günü sabahı, "**Yargısız infazı olay yerinde seyreden ilk ve tek insan Hakları Bakanı**" unvanına sahip oldu. 13 Ağustos 1993 günü, Ankara'nın Küçükcesat ve Maltepe semtlerinde iki ayrı ev, sabaha karşı polis tarafından basıldı. Baskınlar sırasında üçü Küçükcesat'taki, ikisi de Maltepe'deki evde olmak üzere ikisi kadın beş kişi öldürüldü. Polis yetkilileri, öldürülenlerin Devrimci Sol adlı örgüte üye olduklarını ve bazı silahlı eylemlere katıldıklarını öne sürdüler. Baskından sonra bir basın toplantısı düzenleyen Çağdaş Hukukçular Derneği üyesi avukatlar, polisin evleri önceden saptadığını ve aynı saatte iki eve birden baskın düzenlendiğini belirttiler. Avukatlar, polisin evleri saptamasına karşın bu insanları neden gözaltına almadığını, neden sabah evden çıkmalarını bekleyip yakalamak yerine çatışma başlattığını tercih ettiğini sordular. Çağdaş Hukukçular Derneği ve İnsan Hakları Derneği yöneticileri, basılan evlerde incelemeler yaptılar ve "**Olay yerine**

gittiğimizde, her iki evin pencereleri demirle kapalı zemin katlar olduğunu gördük. Evlerin durumu içindekilerin kaçmasına olanak vermiyordu" dediler.

Olayın asıl ilginç yanı iki SHP milletvekiliyle ilgiliydi. Önce SHP Genel Sekreter Yardımcısı ve Erzincan Milletvekili Mustafa Kul'un durumunu anlatalım. Mustafa Kul, baskınların yapıldığı 13 Ağustos 1993 günü sabaha karşı kendisine telefon eden bir kişinin, "**Evimiz polis tarafından sarıldı. Eve ateş ediyorlar. Eğer bizi yakalamaya geldilerse, teslim olmaya hazırız**" dediğini anlattı. Telefon konuşmasının hemen ardından İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı Mehmet Kahraman'ı arayan Mustafa Kul, basılan evlerden Küçükesat semtinde olanına gittiğini; ancak polis tarafından bölgeye sokulmadığını belirtti. Kul'un olaya ilişkin diğer sözleri şöyle: "**Bu insanların sağ olarak yakalanmaları olanaklıydı. Ancak bu konuda gereken tutum ve duyarlılık gösterilmedi. Polis, biraz sabırlı olup bir süre bekleseydi, bu kişileri bir yolunu bulup sağ yakalayabilirdi. Bu kişilerin yakınları olay yerine getirilebilirdi. Mermilerinin bitmesi beklenebilirdi. Kısacası bir çözüm yolu bulunabilirdi.**"

Özeti şu: Ev baskınında öldürülenlerden biri, ölmeden önce SHP Milletvekili Kul'a ulaşıyor ve teslim olabileceklerini söylüyor. Kul, İnsan Hakları Bakanı'nı arıyor. Bakan olay yerine gidiyor ve içişleri Bakanı İsmet Sezgin'le birlikte insanların nasıl öldürüldüğüne tanık oluyor. Olaydan sonra da görevinde kalmayı sürdürüyor. Gereken tepki, İnsan Hakları Derneği Genel Başkanı Akın Birdal'dan geliyor: "**Cinayet işlenen bir yerde insan haklarından sorumlu bir bakanın bulunması, insan hakları ihlalleri konusunda ülkemizde yaşanan trajedinin ciddi bir boyutunu göstermektedir. Mehmet Kahraman'ın İHD üyeliğinden çıkartılması için gereken işlemlere başladık.**"

XI/12 TEMMUZ OPERASYONU AVRUPA İNSAN HAKLARI KOMİSYONU'NDA

Amerika Birleşik Devletleri'nin o zamanki başkanı George Bush'un Türkiye'yi ziyaretinden kısa bir süre önce, 12 Temmuz 1991 akşamı Nişantaşı, Beşiktaş ve Etiler'de öldürülen 10 kişinin durumunun "**yargısız infaz**" olup olmadığı, aradan iki yıl geçmesine ve mahkemede 10 duruşma yapılmasına karşın ortaya çıkmadı. Öldürülenlerin avukatlarından Zerrin Sarı'nın "**bireysel başvuru hakkı**"nı kullanması üzerine, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu, olayı gündemine aldı. Mahkeme, operasyonların yapıldığı binalarda oturan komşuların tanıklığını kabul etti ve çağrıda bulundu.

Tam iki yıl önce, 12 Temmuz 1991 akşamı saat 19.30 sıralarında İstanbul polisi tarafından başlatılan operasyon sonunda Devrimci Sol liderlerinden İbrahim Erdoğan ve Yücel Şimşek, Balmumcu Karahasan sokak, Özemek apartmanında, örgütün önemli isimlerinden Niyazi Aydın, Hasan Eliuygun, Nazmi Türkcan, Cavit Özkaya ve Zeynep Eda Berk, Dikilitaş Gelinçik sokaktaki bir mühendislik bürosunda; Bilal Karakaya ve İbrahim İlci, Nişantaşı Eski Ekmek Fırını sokakta; Ömer Coşkunmak ise Nispetiye Birlik sokakta "**ölüele geçirildi**"ler.

Polis havaya ateş ederek bayram yaparken, gazeteler; öldürülenlerin "**Başkan Bush'a suikast yapacaklarını**" yazıyordu. Olayın diğer köşesinde ise öldürülenlerin eşleri, anne-babaları ve avukatları vardı. Yapılanın operasyon değil, "**yargısız infaz**" olduğu; operasyona katılanların, insanları sağ yakalamak yerine öldürmek amacıyla hareket ettiklerini belirten aileler ve avukatları, dört gün sonra, 16 Temmuz'da savcılığa başvurarak suç duyurusunda bulundular. Suç duyurusundan yaklaşık altı ay sonra düzenlenebilen iddianameyle, İstanbul 6. Ağırceza Mahkemesi'nde dava ancak açılabilirdi. İlk duruşma, olaydan yaklaşık sekiz ay sonra yapılabildi. Duruşma üstüne duruşma, hiçbir yarar sağlamıyor, gerçeğin ortaya çıkması gecikiyordu. Üstelik karanlık noktalar gittikçe artıyordu. Örneğin, öldürülenlerin avukatları, öldürülen on kişiden birinin halktan bir kişi olduğunu ve cesedinin hala ortaya çıkmadığını iddia ediyorlardı.

Öldürülenlerin elbiseleri ortada yoktu. Elbiseler, öldürülen kişilerin yakın atışla mı yoksa uzak atışla mı; yani çatışmada mı yoksa yakalandıktan sonra mı öldürüldüklerinin belirlenebilmesi için en önemli kanıt sayılıyordu. Ama aradan iki yıl geçmesine karşın ne polis, ne savcılık, ne Adli Tıp Kurumu, elbiseleri yargı kürsüsüne koyamadı.

Öldürülenlerin avukatları hemen her duruşmada, "**bir elbiseleri, bir de hangi silahı hangi polisin kullandığını**" soruyordu; ama silah meselesine de bir açıklık getiremiyordu kimse. Bir de plastik mermi ve gözyaşartıcı bomba sorunu vardı. Öyle ya, polis madem öldürmek istemiyordu, neden plastik mermi, gözyaşartıcı veya bayıltıcı bomba kullanmamıştı?

Sorular ve sorunlar uzadıkça uzadı. Sonunda öldürülenlerin avukatlarından Zerrin Sarı, müvekkilleri adına Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde tanınan "**Bireysel Başvuru Hakkı**"nı kullanarak Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na başvurdu. Başvurusunda olayın yargısız infaz olduğuna inanması için gerekli bütün verileri Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na ileten Sarı'ya, Essex Üniversitesi Öğretim Görevlisi ve Komisyon görevlisi Françoise Hampton tarafından gönderilen yazı ve faksalarda, komisyonun bu davaya bakacağı, Komisyon tarafından taraflara; yani hükümete ve başvuru sahiplerine bazı sorular sorulduğu bildirildi. Önümüzdeki aylarda Strazburg'da görülecek olan davaya Sarı ve Hampton'un katılabilmeleri için gerekli masrafları karşılamak üzere Avrupa Komisyonu'ndan adli yardım istenip istenmeyeceği de sorulan sorular arasında yer aldı.

Bu olayın dışında iki olay daha, 1993 yılı içerisinde Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nun gündemine girdi. "4 Mart 1991 tarihinde İdil'de düzenlenen bir gösteri sırasında güvenlik görevlilerinin açtığı ateş sonucunda vurularak ölen Ahmet Güleç adlı lise öğrencisi ile 24 Aralık 1990 tarihinde Şırnak'taki bir kömür ocağını basan köy korucuları ve askerler tarafından öldürülen Musa Oğur adlı gece bekçisi ile ilgili olarak, Eylül 1993 tarihinde Türk hükümetine başvuran Avrupa İnsan Hakları Komisyonu, bu olaylarla ilgili savunma yapılmasını ve konuya ilişkin tüm belge ve kanıtların birer kopyasının gönderilmesini istedi. Ayrıca, Türkiye'ye sözkonusu olaylarda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2. maddesinin ihlal edilip edilme-

diği soruldu."(*)

XII./ İNFAZLAR

İnsan Haklan Derneği Genel Başkanı Akın Birdal, 1994 Ocak ayında, 1993 İnsan Haklan Raporu'nu sunmak için bir basın toplantısı yaptı. Basın toplantısında 1992 ve 1993 yıllarında, yargısız infazlarda toplam 135 kişinin öldürüldüğünü açıkladı.

Bu, şu demek: Birileri, 135 kişiyi önceden tasarlayarak; yani hukuk deyimiyle taammüden öldürdü. Hangi yasal kılıf aranırsa aransın, bulunamaz. Öldürülenlerin tümünün listesini çıkartmak isterdik. Ancak, öylesine sık tekrarlanır hale geldi ki, artık bu bile olası değil. 1991 yılı Nisan ayından 1993 yılı sonuna kadar İHD raporları ve basından saptayabildiğimiz yargısız infazları aşağıda sıralıyoruz. Amaç bir liste vermek değil, yargısız infazlar konusunda bir fikir edinebilmek. İşte utanç tablosu:

9 Nisan 1991: Faruk Bayrakçı, Olcay Uzun, İzmir.

28 Haziran 1991: Perihan Demirer, Beşiktaş, İstanbul.

12 Temmuz 1991: Niyazi Aydın, Cavit Özkaya, İbrahim Erdoğan, İbrahim İlci, Zeynep Eda Berk, Bilal Karakaya, Nazmi Türkcan, Haşan Eliuygun, Ömer Coşkunırmak, Yücel şimşek, Beşiktaş, İstanbul.

14 Temmuz 1991: Buluthan Kangalgil, Fitnöz Dikme,

27 Ocak 1992: İsmail Cengiz Göznek, Servet Sanin, Hüseyin Yaşar, Mahmutbeyköy, İstanbul.

İstanbul Mahmutbeyköy'deki bir kuyumcu dükkânı 27 Ocak günü öğle saatlerinde silahlı iki kişi tarafından soyulmak istendi. Silahlı kişiler, dükkân sahibinin direnmesi üzerine soygunu gerçekleştirmeden kaçtılar. Bu olaydan sonra aynı mahalledeki bir eve polis tarafından baskın düzenlendi. Baskın sırasında evde bulunan İsmail Cengiz Gözenek, Servet Sanin ve Hüseyin Yaşar adlı üç genç öldürüldü. Polis yetkilileri, öldürülen gençlerin "**yasadışı örgüt üyesi olduklarını ve soygun girişimine katıldıklarını**" öne sürdüler. Bir görgü tanığı ise, "**Polis apartmanın etrafını sardı, İçeridekilere (teslim ol) çağrısı yapıldı. İçeriden bu çağrıya cevap verilmedi. Bunun üzerine polisler daireyi yaklaşık 20 dakika yaylım ateşine tuttular**" dedi. Öldürülenlerden Servet Sanin'in akrabaları, "**Sağ olarak yakalanabilecek insanları sorgusuz sualsiz kurşunladılar. Bu bir infazdır**" şeklinde konuştular. İsmail Cengiz Göznek'in nişanlısı Seçgül Ateş yaptığı açıklamada, "**Yiyecek almak için bakkala gitmiştim. Tesadüfen Bakkala gitmemiş olsaydım ben de ölecektim**" dedi.

İnsan Haklan Derneği İstanbul şubesi Başkanı Ercan Kanar, 31 Ocak günü düzenlediği basın toplantısında; olayın meydana geldiği evde incelemeler yaparak şunları söyledi: "**Evin**

* Türkiye İnsan Hakları Raporu, 1993, TIHV Yayınları, s.104, 105.

örgüt evi olmadığı, evde altı kişilik bir ailenin sürekli kaldığı saptanmıştır. Cengiz Göznek, balkona çıkıp (teslim oluyoruz) diye bağırmış, fakat polislerce eve çekilerek öldürülmüştür. Bunu çevredeki evlerde oturanlar söylüyor. Ayrıca silahlar cesetlerin solunda ve açıkta durmaktadır."

1 Mart 1992: Leyla Kuran, Zinnet Karaaslan, ismi saptanamayan bir kişi, Van.

27 Mart 1992: Muzaffer Sarıtemur, Urfa.

16 Nisan 1992; Sinan Kukul, Ayşe Nil Ergen, Arif Öngel, Şadan Öngel, Satı Taş, Ayşe Gülen Uzunhasanoğlu, Eda Yüksel, Taşkın Usta, Sabahat Karataş, Hüseyin Kılıç, Ahmet Fazıl Ercüment Özdemir, İstanbul.

ABD Devlet Başkanı George Bush'un Türkiye'ye gelmesinin beklendiği günlerde polis İstanbul'un Anadolu yakasındaki dört ayrı eve aynı gece yaptığı baskınlarda 11 kişi öldürüldü. Öldürülenlerden bazıları, Devrimci Sol örgütünün en önemli elemanlarıydı. Devrimci Sol örgütünün en önemli adlarından Sinan Kukul, lideri Dursun Karataş'ın eşi Sabahat Karataş ve örgütün lider kadrolarından Ahmet Fazıl Ercüment Özdemir, polisin uzun süre peşinde koştuğu kişilerdi. Operasyonun, CIA'nın verdiği bilgilerle ve CIA ajanlarının katılımıyla yapıldığı iddia edildiyse de kanıtlanamadı.

İstanbul'un Anadolu yakasındaki dört ayrı eve 16 Nisan gecesi siyasi polis ve MİT (Milli İstihbarat Teşkilatı) görevlilerince yapılan baskınlar sırasında 11 kişi öldürüldü. Öldürülenlerin cesetlerini gören avukatlar, yaptıkları açıklamada, "**cesetlerin durumundan ve aldıkları yaralardan, olayın yargısız infaz olduğu belli oluyor**" dediler.

Operasyonda öldürülen Ayşe Gülen Uzunhasanoğlu'nun annesi, olayı, yaşadığı duyguları anlatıyor: "18 Nisan sabaha karşıydı: Kapı zili çaldı. Camdan baktım, kaynım, elim ve kuzenlerim gelmişlerdi. O anda bütün sınırlarım boşandı. Annem öldü zannedip ağlamaya başladım. Aklımdan yakınlarımdan biri öldü, bunların yoksa burda sabaha karşı bir işleri yok, diye geçiriyordum. **'Niçin söylemiyorsunuz, bir şey mi oldu'** diye bizimkilere sorup duruyordum. Onlar da: **'Hayır, kimse ölmedi'** diye cevap veriyorlardı. Aklımdan annem ve abim geçiyordu. Kesin diyordum, ikisinden birine bir şey oldu. En sonunda, **'Ayşe küçük bir kaza geçirmiş'** dediklerinde; **'hayır, yalan'** dedim. **'Ayşe, çarşamba günü beni aramıştı'** deyip telefona sarıldım. Telefona kimse cevap vermedi. **'Ayşe bu saatte evde olmalıydı. Nerde?'** diye yeğenlerimi aradım. Onların da, Ayşe'nin kaza geçirdiğinden haberleri yoktu. Saat dokuz olmuştu. OKM'ye (Ortaköy Kültür Merkezi) telefon ettim. Ayşe'nin görünmesi telefona geldi. **'Deniz, Ayşe'ye ne oldu?'** diye sorunca, O, **'Birşey olmadı, bilmiyorum'** diye cevap verdi. Zorlayınca, **'Ben de yalnızca kaza geçirdiğini duydum'** dedi. Aynı gün Türkiye'ye hareket ettik. Havaalanına indiğimizde, İstanbul'daki akrabalarımız bizi karşılamak için gelmişlerdi. Herkes soğukkanlıydı, gayet normal bana hal-hatır sordular. Arabaya binip yola koyulduğumuzda, **'Ayşe hastanede değil mi? Geç kalmayalım, önce eve gidelim daha sonra yeğenle-**

rimi de alıp gideriz' dediler. Biraz dinlendikten sonra, **'hadi çocuklar, hastaneye gidelim'** deyince, kimse oralı olmadı. Hatta **'Fatma zaten yorgunsun geç de oldu hastaneye zaten sokmazlar, yarın gideriz'** deyince ben de, **'ben Almanya'dan geliyorum, çocuğum kaza geçirmiş onu görmek istiyorum'** dedim. **'Elbette bir Allahın kulu beni içeri alır'** dedim. En sonunda; **'niçin gitmiyoruz, yoksa çocuğum öldü mü?'** diye bağırp ağlamaya başladım. Kimse sesini çıkarmıyordu. O arada yeğenime baktığımda gözleri dolmuş, sinirden dudaklarını yiyordu. **'Çocuğum öldü de bana niye söylemiyorsunuz?'** diye bağırdığımda baktım ki, hepsi ağlamaya başladı. İşte, o zaman anladım ki, çocuğum ölmüştü. Bir müddet kendimden geçtim. **'Hastanede'** dediler. **'Yavrumu görmek istiyorum, yavruma doyamadım. Ben şimdi ne yapayım?'** deyip ağlamaya başladım. O sırada herkes televizyona bakıyordu. Ben de kulak verdim. **'Teröristler ölü ele geçirildi'** başlıklı haberde bizim evin ismi de geçince, **'benim çocuğu terörist diye mi vurdular, bu ne demek? Hükümet bana bunu da mı yapacaktı'** deyip, orada ben de ölmüş gibi oldum. **'Bizim devlet babamız bu kadar insancıl-mış. Daha önce öldürülenler de benim çocuğum gibi miydiler'** diye aklımdan geçirdim. Şimdi düşünüyorum da, **'bir vatandaş, kendi devletinde nasıl bu kadar haksızlığa uğraya-bilir'** dedim. Çünkü güzelim çocuğumu vurdukları yetmiyormuş gibi bir de çocuğumu **'terö-rist'** ilan etmişlerdi. **Benim kızım nasıl bir teröristti ki, birkaç defa yurt dışına çıkmış; hatta daha yeni olarak pasaportunu 1996 'ya kadar uzattırılmış.**

Pazar sabahı Adli Tıp'a cenazeyi almaya gittik. Buraya hayatımda ilk defa geliyordum. Kapıdaki görevlilere cenazeyi almak için geldiğimizi söylediğimizde, bize ikinci kapıdan girmemizi söylediler. İkinci kapıya gittik, onlar da buradan giremezsiniz dediler. O kapı, bu kapı dolanıp durduk. En sonunda, bir görevlinin yardımıyla içeriye girebildik. **'Bu sırada isimlerini koyamadığım isimsizler, bizi sürekli izliyorlardı.'** İşlemleri yaptırıldı. Öğrendik ki, **çocuğum iç kanamadan ölmüş.** Bunu duyunca itiraz ettim. **'Hayır'** dedim, **'çocuğum iç kanamadan ölmedi'**, beynine kurşun sıkışlar. **'Neden bunun rapora geçirilmediğini'** sorunca; **'hayır, öyle bir şey yok'** dediler. Ben çok iddia ettim ve çocuğumu görmeden oradan çıkmayacağımı söyledim. **'Tamam, göreceksin'** dediler, daha sonra bizi götürdüler. Ben, **çocuğu görür görmez onu okşayıp sevmek istedim. Ellerim, tam başına götürürken yan-ımda duranlardan iki görevli de aynı anda kollarımı tuttular, onu sevmeme izin ver-mediler.** Orada zaten kendimden geçtim. Sesimi çıkarmadım. Çünkü bir şey dersem cenazeyi vermemezlik de edebilirler diye düşündüm. Cenazeyi havaalanına kendilerinin götüreceklerini söyleyerek morgdan çıktık. **Havaalanında tabut arabadan indirilirken ağladığımı gören resmi giyimli birisi, benim ağladığımı görünce kendisi de ağladı. İşte, bütün bu olaylar sırasında yalnızca iki tane Allah'ın kuluna rastladım.**

Trabzon havaalanına indiğimde yanıma yine birisi yanaştı. **'Teyze, cenazenin nesi oluyorsun'** vb. gibi sorular sordu. **Yine, birileri gelip ona kızarak, yanımdan uzaklaştı-rıldılar.** Fındıklı'ya kadar polis arabaları hep peşimizden geldiler. **Yetmişbeş yaşındaki annem, seksenyedi yaşındaki kaynanam, büyük kızım ve bütün akrabalar neye uğradığımızı**

şaşırıp kalmıştık. Cenazeyi oraya koyduk. **Hemen başındaki yaraya baktım. Kafatasında arkada, kalbin üzerinde ve vücudun birçok yerinde kurşun izleri vardı.** O sırada evin dışarı, o isimsizlerle doluymuş. Oğlum da korkutmuşlar. Oğlum bana gelip, **'anne, cenazeyi bugün gömelim, yoksa bunlar bizi de öldürecekler'** dedi. O zaman o gün gömmeye karar verdik. **Cenazeyi kendim yıkadım. Daha önce bütün vücudunu açmamıştım. Cellatlar, kızımın bacakarasına da kurşun sıkmışlardı.** Birçok kişiye gösterdim. Beynindeki kurşun izi, kurşunun yukarıdan girdiğini gösteriyordu. Çocuğumu, elleri ile tutup kurşunlamışlardı. İsmet Sezgin, **'çatışma'** diyor; **'işte gözleriniz görsün'** dedim. Benim 87 yaşındaki kaynanam; **'bizim, II. Cihan harbinde (1. Dünya Savaşı'nı kastediyor olmalı), gavurlar yüzümüzü okşarlar severlerdi. Ben bunu bizim hükümetin yapacağına inanmıyorum, bunu ancak canavarlar yapar'** dedi. Ama herşeyi bu hükümet yapmıştı. Köye cenazeyi gömmeye giderken her yer jandarma ve polis doluydu. Mezarlığa geldiğimizde, sandık ki, savaş alanına geldik. Her taraf, çaylıklar jandarma doluydu. Cenazeyi gömerken polisler de bizi kameraya almakla meşguldüler, jandarmalar ise silahlarını bize doğrultmuş **'hazır bekliyorlardı'**. Cenaze töreninden sonra dışarıdan cenazeye gelenlerin çoğunun gözaltına alındığını duyduk.

Tam 3 ay, 1 hafta sonra hücre evi olarak lanse edilen, Almanya'da yıllarca çalışıp kazandığım parayla aldığım ve olayın geçtiği eve, hakim, bilirkişi ve gazetecilerle beraber girdik. Evin altı üstüne getirilmişti. Çocukların, gazetelerdeki resimlerde görünen yerlerde öldürülmedikleri apaçıktı. Çünkü orada hiçbir kurşun izi yoktu. Televizyondan, elbiseler ve çekmecelere kadar herşey delik-deşik edilmişti. Evdeki altınlar da (Ayşe Gülen'e ait) yoktu. Evlilik resimleri, aile resimleri, evden herşeyi almışlardı. Sezgin bey, **'evdekileri vurduktan sonra eşyaları da yağmalayın'** mı dedi yoksa?

Ben, bütün bu rezillikleri yaşadım ve gözlerimle gördüm. Böyle bir şeye insanın başından geçmeden inanması çok zor. İşte **benim en çok sevdiğim vatanım, çocuğumu yuttu. Bana da Türkiye'yi haram etti. 22 senedir gavur dediğimiz memlekette çalışıp, sağlığımızı da kaybetmek uğruna birşeyler biriktirerek aldığımız evi başımıza yıktılar.** Bize dört duvar bıraktılar. Evi, eşimin emekliliğinden 1 sene önce almıştık. O emekli olunca dönüş yapıp, hep beraber, yıllardır özlemine çektiğimiz beraberliği tadacaktık. Devletimiz bize bunu bile çok gördü."(*)

30 Nisan 1992: Esmâ Polat, Sıddık Özçelik, Güven Keskin, Adana.

4 Mayıs 1992: Songül Karabulut, Ali Yılmaz, Fikri Keleş, Halil Ateş, Dikmen ve Telsizler, Ankara.

Basılan evin bulunduğu sokakta oturan ancak adı açıklanmayan bir gazeteci, operasyona ilişkin izlenimlerini haftalık Gerçek dergisine şöyle anlattı: **"Basılan ev, 150'ye yakın polis tarafından sarıldı. 20 dakika süren bu hazırlığın ardından 15-20 makineli tüfek bir anda**

* Özcan SAPAN, Beyaz Ölümün Güncesi, Çiviyazıları, İstanbul, Aralık 1993, s. 198-203.

ateşlenmeye başladı. Yoğun ateş 10-15 dakika kadar sürdü. Ateş kesildiğinde bir kadın çığığı duyuldu. Bu çığığın ardından makinalı tüfek ateşini yeniden başladı. Bir süre sonra yeniden ara verildi. Ardından bir patlama oldu. Yine bir kadın çığığı duyuldu. Ama bu seferki canhıraş bir feryattı. Bir bomba daha getirildi. İkinci bombanın patlamasından sonra, (Etrafınız sarıldı. Teslim olun) diye çağrı yapıldı.

Çağrının ardından, eve yönelik ateş yeniden başladı. Bu sefer silah sayısı artmıştı. Bir süre sonra silah sesleri kesildi. Sivil giyimli 4 kişi eve girdi ve iki el silah sesi duyuldu. Diğer olayları bilmem ama bu olay resmen infazdı. Böyle bir operasyon için ne ambulansın, ne de bir sağlık görevlisinin olay yerine getirilmemesi de çok anlamlıydı.”

Haziran 1992: Nasır Zodu, Yadigar Doğan, Emine Akkuzu, Elazığ.

Haziran 1992: Felemez Güneş, Vedat Aydın, Hadi Güneş, Nazmi Güneş, Silvan, Diyarbakır.

11 Temmuz 1992: Sabahattin Akın, Abdullah Arslan, Mersin.

13 Temmuz 1992: Nurten Demir, İsmail Akarçeşme, Kasımpaşa.

20 Temmuz 1992: Emre Bilgin, Ramazan Ceviz, Haşan Demir, Nur-güzel Yaşar, Kartal/Maltepe, İstanbul.

14 Ağustos 1992: Arslan Arı, Nurten Acar Kahramanoğlu, Vehbi Melek, Eyüphan Polat, Nurhayat Beyhan, Küçükkesat ve Maltepe, Ankara.

29 Eylül 1992: Makbule Sürmeli, Kayhan Tazeoğlu, Fatma Süzen, İçerenköy ve Beylerbeyi, İstanbul.

10 Ekim 1992: Sultan Canik, Acıbadem, İstanbul.

9 Ocak 1993: Tahsin Meria, Diyarbakır, Bismil.

5 Mart 1993: Gurbet Deniz, Süleyman Kaplan, Şemsettin Evşin, Fetullah Akalın, Latif Deniz, adı belirlenemeyen bir kişi, Mardin, Nusaybin.

Basılan evden sağ olarak kurtulan Hatice Deniz ve Şükran Deniz adlı iki çocuk, tanık oldukları baskını şöyle anlattılar: "Gece erkenden uyumuştuk. Uyandıığımızda, maskeli özel tim görevlileriyle karşılaştık. Ablam Gurbet Deniz ve ağabeyim Latif Deniz ile Manisa'dan gelen kuzenim Süleyman Kaplan'ı yan odaya götürdüler. Bir süre sonra silah sesleri duyduk. Bu sırada yanımızda bulunan özel tim görevlilerinden biri diğerine, bizi göstererek '**bunları da öldürelim**' dedi. Diğerisi ise, '**Ben oruç tutuyorum, çocuk öldüremem**' diyerek karşı çıkınca bizi bıraktılar."

6 Mart 1993: Bedri Yağan, Menekşe Meral, Rifat Kasap, Asiye Kasap, Gürcan Özgür, Kartal, İstanbul.

Kartal Esentepe'deki bir ev basıldı. Devrimci Sol örgütünün liderlerinden Bedri Yağan, Gürcan Aydın, Hemşireler Derneği İstanbul Şubesi eski başkanı Menekşe Meral, Rıfat Kasap ve Asiye Fatma Kasap öldürüldüler. Rıfat ve Asiye Fatma Kasap çiftinin dört yaşındaki çocukları Özgür ile yedi aylık Sabahat, baskından sağ olarak kurtuldular. Adli Tıp Kurumu tarafından Bedri Yağan üzerinde yapılan otopside, Yağan'm ölümüne ensesinden giren bir kurşunun neden olduğu ortaya çıktı. Yağan'm babası Feramuz Yağan, "**Oğlumun ölümüne yolaçan kurşunlar ensesinden girmiş, bu nasıl, çatışma ki insan ensesinden vuruluyor**" dedi. Bu durum resmi yetkililer tarafından açıklanamadı.

Açıklanamayan bir başka durum ise, yüzlerce merminin sıkıldığı böyle bir çatışmadan bir bebekle bir küçük çocuğun nasıl sağ kurtulduğu oldu. Olaydan sonra Cumhuriyet gazetesindeki sorulara yanıt veren (adı açıklanmayan) bir polis yetkilisi, mermilerin nasıl olup da çocuklara rastlamadığını, "**polis o kadar da kör nişancı değildir**" sözleriyle açıkladı. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, operasyon için, "**Dev Sol'un beyni dağıldı**" deyimini kullandı.

7 Mart 1993: Mehmet Gül, Bozova, Urfa.

Urfa'nın Bozova ilçesindeki bir eve baskın düzenleyen polisler, DYP Bozova İlçe başkanı Mehmet Gül'ün oğlu Mehmet Gül'ü kurşuna dizerek öldürdü. Yapılan otopsi sonunda Mehmet Gül'ün vücudunda 61 kurşun giriş deliği bulundu.

16 Mart 1993: Halil İbrahim Önen, Orhan Önen, Namiye Önen, Şemse Önen, Mardin.

Mardin'in Mazıdağı ilçesine bağlı Karataş köyündeki bir eve gece baskın düzenleyen maskeli kişiler, Etibank Fosfat İşletmesinde çalışan Halil Önen adlı işçi ile eşi Namiye Önen ve oğlu Orhan Önen'i öldürdü. Halil Önen'in baskın sırasında yaralanan kızı Şemse Önen, kaldırıldığı hastanede öldü. Olay kamuoyuna önce "**PKK militanlarının saldırısı**", daha sonra da "**faili meçhul cinayet**" olarak yansıtıldı. Ancak daha sonra ev baskınının Balpınar köyünde yaşayan korucular tarafından düzenlendiği ortaya çıktı. Öldürülenlerin yakınları, Midyat Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu. Bir sonuç alınamadı.

19 Mart 1993: Mevlüt Yurt, Şirincevler, İstanbul.

İstanbul'un Şirincevler semtinde şüphe üzerine durdurulan bir araçta bulunan iki kişi ile polis arasında çatışma çıktı. Çatışmada iki polis yaralandı. Alper Hasözek ise yaralı olarak yakalanarak gözaltına alındı. Çatışma sırasında adının Mevlüt Yurt olduğu açıklanan ikinci kişi kaçmayı başardı. Bu olaydan kısa bir süre sonra, Mevlüt Yurt'un gittiği ev polis tarafından basıldı. Baskın sonunda Mevlüt Yurt öldürüldü. Hasözek ve Yurt'un İslami Hareket adlı radikal İslamcı örgüte üye oldukları bildirildi.

24 Mart 1993: İbrahim Yalçın Arıkan, Recai Dinçel, Avni Turan.

23 flisan 1993: İbrahim Yalçın, Kartal, Rahmanlar.

23 Nisan 1993: Dev Sol'dan 6 kişi. Tunceli, Pertek, Ardıçlı.

30 Nisan 1993: Uğur Yaşar Kılıç, Şengül Yıldırım, Bahariye, İstanbul.

İki üniversite öğrencisi, geceyarısı eve yapılan baskında öldürüldü. Ergül Uzundiz adlı öğrenci ise olaydan sağ kurtularak tanıklık yaptı. İYÖ-DER'li arkadaşları, Kılıç ve Yıldırım'ın öldürülmelerine tepki olarak hazırlayıp imzaya açtıkları el büyüklüğündeki duyuruların ön yüzünde "**Suçları neydi? Açıklayın!..**" diye soruyor, arka yüzünde ise şunları vurguluyorlardı: "İçimizden biriydiler. İkisi de İYÖ-DER'liydi. Demokratik Üniversite mücadelesinin en önündeydiler. Hak ve özgürlük mücadelesi veren emekçi halkların yanındaydılar. 30 Nisan 1993 günü Kadıköy'de evlerinde güvenlik güçleri (!) tarafından katledildiler. Susmak onaylamaktır. Katliamlara sessiz kalmak.tarih önünde suç işlemek demektir. Suç işlemekten vazgeçin."

8 Mayıs 1993: Yusuf Çalış, Mardin, Dargeçit.

Değerli köyündeki bir eve 8 Mayıs gecesi düzenlenen baskın sonunda, evde bulunan Yusuf Çalış öldürüldü, bir kişi yaralandı. Köy sakinlerinden Sekine Çelik adlı kadın, dramatik bir açıklama yaptı: "**Yusuf Çalış ve ailesi bize kız istemeye gelmişlerdi. Bunları gören korucular, güvenlik görevlilerine, 'Köye PKK'lılar geldi' diye asılsız ihbar yapmışlar. "** Gerdeğe girmek niyetiyle geldiği köyden toprağa girdi Yusuf Çalış.

9 Mayıs 1993: Ağa Dede Sarıkaya, Fatih, Çarşamba

5 Haziran 1993: Murat Gül, Sincan, Ankara,

16 Haziran 1993: Mustafa Doğan, Maraş, Pazarcık.

26 Haziran 1993: Yüksel Güneysel, Mehmet Eroğlu, Küçükköy.

8 Temmuz 1993: Akif Oruç, Meliha Oruç, İzmir, Karşıyaka.

19 Temmuz 1993: Fahrettin Aksu, Fuat Yarul, Reşit Erbey, Mersin.

16 Ağustos 1993: Nebi Akyürek, Selma Çıtlak, Hakan Kasa, Mehmet Salgın, Sabri Atılmış, Okmeydanı, Perpa.

25 Ağustos 1993: Yaşar Bulut, Yenibosna, İstanbul

17 Eylül 1993: Gönül Dudu Özcan, Ümraniye, Bulgurlu

26 Ekim 1993: Tayyar Turan Sayar, Yaşar Yılmaz, Ankara, Balgat.

19 Kasım 1993: Serap Kolukıncı, Maltepe

İstanbul Maltepe, Bağlarbaşı mahallesi Faik Bey sokaktaki bir ev geceyarısı basıldı. Evde bulunan Serap Kolukıncı öldürüldü. Kolukıncı'nın avukatı Gülizar Tuncer olayı şöyle değerlendirdi: "**Otopsi sonrasında cesedi incelediğimizde, önce ensesinden tek kurşunla vurulduğunu, ardından da rastgele tarandığını gördük. Sağ ve sol kalça ile karında kur-**

şun izleri vardı. Yakından ateş açıldığını tahmin ediyoruz. Bunu Adli Tıp yetkililerine sorduk. Bize, cesedin elbiselerinin çıkarılarak çıplak olarak getirilmesi nedeniyle atış mesafesini tahmin edemediklerini söylediler. "

Türkiye Devrim Partisi tarafından olaydan sonra yapılan açıklamada, öldürülen Serap Kolukırık'ın örgütlerine üye olduğu bildirildi.

26 Kasım 1993: Selma Doğan, Erol Yalçın

Saat 17.30 sıralarında Hasköy Büklüm sokaktaki Sivri apartmanının 3 numaralı dairesi polis tarafından basıldı. **Emniyet Müdürü Necdet Menzir**, olay yerinde yaptığı açıklamada, öldürülenlerin Devrimci Sol üyesi olduklarını ve bir ihbar sonucu baskın düzenlendiğini ileri sürdü. Operasyon sonrasında evine gelen Sabiha Doğan ile oğlu Can Doğan gözaltına alındılar. Ailenin 10 yıldır aynı evde oturduğu belirtildi.

(Bu bölüm İnsan Hakları Derneği'nin aylık raporları ve İnsan Hakları Vakfı tarafından yayımlanan 1992 ve 1993 Türkiye İnsan Hakları raporlarından alınmıştır.)

EKLER

EK/1

MİT BEŞ KİŞİYİ KURŞUNA DİZDİ

"T.C. Muş Cumhuriyet Başsavcılığı"

Hazırlık: 1992/361 Karar: 1992/307.

Davacı: Kamu Hukuku.

Müştekiler: 1-Yusuf Çelik, Halil oğlu, Güllü'den doğma, 1934 Doğumlu, Muş Merkez Üçsirt köy nüfusuna kayıtlı olup halen Muş Merkez Yazla köyünde kayıtlı ve oturur.

2-Fevzi Çağlayan, Mecit oğlu, Koçer'den doğma, 1960 Doğumlu, Muş Yazla köyünde kayıtlı ve oturur.

Vekilleri:

Sait Sever: Muş Barosu avukatlarından.

Ali Haydar Ekmekçi: Muş Barosu avukatlarından.

Abdullah Güneş: Muş Barosu Avukatlarından.

Ferit Yeşilbingöl; Muş Barosu Avukatlarından.

Selahattin Kaya: Muş Barosu avukatlarından.

Maktuller:

Saim Çelik, Yusuf oğlu Zöhre'den olma 1966 D.lu, Muş Üçsirt köyünden olup ölmeden önce Muş Yazla köyünde oturur.

Veysi Çağlayan, Mecit oğlu Koçer'den doğma, 1952 D.lu Muş Yazla köyünde kayıtlı olup ölmeden önce aynı yerde oturur.

Curi Türkdal, Mehmet Ali oğlu Geviye'den olma 1970 D.lu Bitlis ili Güroymak ilçesi Bağlar Mahallesi'nde kayıtlı olup nerede oturduğu belli olmayan PKK örgüt üyesi.

Kimliği tespit edilemeyen 28.5.1992 tarihinde cesedi üzerinde otopsi yapılan şahıs. Kimliği tespit edilemeyen 28.5.1992 tarihinde cesedi üzerinde otopsi yapılan PKK örgüt mensubu şahıs.

Sanıklar: Kimlikleri tespit edilemeyen ve sorguya çekilemeyen 27.5.1992 tarihinde Muş il ve civarında görevli MİT elemanları.

Suç: Teröristlerle birlikte yakalanan Saim Çelik ve Veysi Çağlayan isimli şahıslarla birlikte beş kişinin yakalandıktan sonra MİT görevlileri tarafından öldürülmeleri.

Suç Tarihi: 27.5.1992'yi 28.5.1992'ye bağlayan gece.

Suç Yeri: Muş ili Murat Köprüsü civarı.

Hazırlık evrakı incelendi: Tahkikat mevzuunu teşkil eden suçun Adalet Bakanlığı'ndan izin alınmasına bağlı bulunmasına, Bakanlık Ceza işleri Genel Müdürlüğünün 26.11.1992 tarih ve 1.65.7.19.-46947 sayılı yazıları ile takibata izin verilmediği anlaşılmasına binaen faili meçhul suçlar hakkında takibat yapılmasına mahal olmadığına, karardan birer suretinin müştekiler ile müşteki vekillerine tebliğine CMUK 164 maddesi gereğince, itirazı kabil olmak üzere karar verildi. 04.12.1992 N... çin 24972 C. Savcısı"(*)).

Bu takipsizlik kararı iki şeyi birden açıklıyor: Birincisi, MIT görevlilerinin beş kişiyi öldürdüğünü. İkincisi ise şu: Hükümetin, cinayet işleyen yedi elemanının yargılanmasına izin vermediğini. Yargısız infazı, Muş'ta görevli yedi MIT görevlisi yapmıştı; ama adları saptanamıyordu. Bunun üzerine savcılık, 2937 sayılı Milli İstihbarat Teşkilatı Kuruluş Kanununun 26. maddesi gereğince, yargılama için Başbakanlıksan izin istedi. İzin çıkarsa, isimleri bulmak kolaylaşacaktı. Yasa maddesi şöyle emrediyordu: "**MİT mensuplarının görevlerini yerine getirirken, görevin niteliğinden doğan veya görevin ifası sırasında işledikleri iddia olunan suçlardan ötürü haklarında cezai takibat yapılması Başbakanın iznine bağlıdır.**"

Ve izin verilmedi.

* Aktüel, 11-17 Şubat 1993, Ali Çağatay'ın haberi.

CHE'NİN İNFAZI

ÜZGÜNÜM COMMANDANTE, SENİ VURMAK ZORUNDAYIM

Kimi insanları yaşam biçimi anlatır. Kimilerini ölüm biçimi. Ancak bazı kişiler bu ikisinin bileşkesidir ve onlar mitleşir. Yaşarken bir kır yangınına başlatabilmek, ölümlük yangının kendisi olmak, çok insana özgü bir şey değil. Ama bu tanımlamayı ünlü gerilla Ernesto Che Guevara için rahatlıkla kullanabiliriz. Che'nin nasıl öldürüldüğü konusu çok konuşuldu.

Félix Rodriguez Mendigutia bir CIA ajanı. Anılarını yayımladı. Anılarında Che'nin öldürülmesini anlatıyordu. Aktüel dergisinde "**Üzgünüm commandante, seni vurmak zorundayım**" başlığıyla yayınlanan anılarla ilgili yazıyı buraya aktarıyorum:

"Hiçbir zaman fotoğrafını çekirtmeyen adamın adının Fééix Ramon Medina olduğu söyleniyordu. Ama zaman zaman Felix Ramos ya da Max Gomez diye de çağrılıyordu. Amerikan gizli istihbarat örgütü CIA hakkında yazılmış ve sansür tarafından budanmış bir kitapta, onun adının olduğu kısım beyaz bir leke olarak görülmekteydi. Oysa bu gözüpük ajanın asıl adı Felix Rodriguez Mendigutia'ydı. ABD'nin Nikaragua'daki Sandinista aleyhtarı gerillalara yasadışı yollardan yaptığı silah yardımı açığa çıkarıldığında, Contra skandalının tartışıldığı o günlerde, Rodriguez de ifade vermek zorunda kalmıştı. 1987 yılında soruşturma komisyonunun karşısına çıktığında, ceketinin yakasında ufak bir rozet taşıyordu. Bu, CIA tarafından görev sırasında olağanüstü cesaret gösterenlere verilen, çok az sayıda kişinin sahip olduğu bir madalyaydı.

Bugün 49 yaşında olan Kübalı, 17 yaşından beri Amerikan hükümeti adına komünizm ile savaşıyor. 1961 yılında; CIA tarafından sürgündeki Kübalılar arasından devşirilen ordunun, adayı tekrar ele geçirmek için giriştiği Domuzlar Körfezi çıkartmasında, bu büyük fiyaskoda o da vardı. Güney Amerika'da, Vietnam'da, El Salvador'da emrinde çalıştığı örgütün düşmanlarıyla savaştı. Devlet hizmetinde kendini tüketen bu ajan, şimdi herşeyi itiraf ediyor.

Rodriguez, Arjantin-Küba asıllı doktor ve devrimci Ernesto ("Che") Guevara'yı Bolivya ormanlarında kıstıran ve son kez sorguya çeken CIA ajanı. Ancak Küba için bugün bile hala büyük kahraman sayılan bu asiye öldüren kişi Rodriguez mi? Bu tezi güçlendiren unsur, Rodriguez'in "**Gölgedeki Savaşçılar**" adı altında yayımladığı, kendini temize çıkarma çabası her satırından belli olan kitaptaki şu cümleler: '**Üniformamın pantolonunda koyu renk lekeler vardı. Yeşil ve haki renkli üniforma kumaşı üzerindeki bu lekeler, Che'nin kanıydı.**'

...

Miami'de yaşayan eski ajan, bugün bile Guevara'yı CIA adına idam ettiğini açıklamaktan kaçınıyor. Che'nin kanının pantolonuna, cesedi helikoptere yüklerken bulaştığını, onu başkasının öldürdüğünü iddia ediyor. Rodriguez, Meksikalı TV muhabiri Jorge Saldana'ya 9 Ekim 1967 günü Bolivya ormanlarının 'Las Higueras' (incir ağaçları) diye bilinen bölgesinde gerçekten olup bitenleri ayrıntılarıyla anlattı. O sırada Amerika kıtasının ortasından başlayarak Bolivya sınırlarının dışına taşan ve **'iki, üç, birçok Vietnam yaratacak'** devrim, hazin biçimde başarısızlığa uğramıştı. Commandante Che Guevara bir operasyon için sahte bir pasaportla Bolivya'ya gelmiş, tanınmamak için saçlarını kazıtmış, bir de gözlük takmıştı.

...

Gerillaların yeri belirlenince, acımasız bir kovalamaca başladı. CIA direktörü Richard Helmes, And dağlarındaki bu ülkeye yoğun destek verdi. Sözde ABD vatandaşları için böyle bir operasyon yasaklandığı için, sürgünde yaşayan Kübalılar gizli istihbarat görevini üstlenmişlerdi. Yeşil Bereliler'in özel ekipleri Bolivya askerlerine komando eğitimi verdiler.

1967'de, başlangıçta 55 kişi olan gerilla grubu kuşatıldı ve yok edildi. Bolivyalı komandolar Guevara'yı iki arkadaşıyla birlikte yakaladılar ve Las Higueras'a getirdiler. Rodriguez burada devrimciyi sorguya çekmeye çalıştı. Guevara hafif yaralıydı. Küçük, kerpiçten yapılmış iki sınıflı okul binasında bir sıranın üzerine bağlı olarak yatıyordu. **'Guevara, seninle konuşmak için geldim'** dedi Rodriguez. Yeraltı örgütlerinin mimarı ona gururla baktı ve cevap verdi: **'Beni kimse sorguya çekemez.'**

'Görüşlerimiz farklıydı, ama ben size hayranlık duyuyordum' diyor Rodriguez: **'Siz Küba'da iktidarı elinizde tutuyordunuz, idealleriniz için buradasınız. Bunun için sizinle konuşmak istiyorum.'**

Guevara bu sözlerin ardından onun yüzüne bir dakika kadar baktı. Kendisini yakalayan bu adamın sözlerinin doğruluğunu kafasında uzun uzadıya tartmak ister gibiydi. Ölen ve yaralanan askerleri Las Higueras'dan taşıyacak olan helikopterin pilotu, Hava Kuvvetleri'nde binbaşı Nino de Guzman, Rodriguez'den bir fotoğraf çektirmelerini rica etti. **'İçgüdüsel olarak pozisyonumu değiştirdim. Böylece fotoğrafımın bulanık çıkacağını umuyordum'** diye anlatıyor Rodriguez. Bir kare de, ajan kendi Pentax kamerasıyla görüntüledi: **'CIA'nın elinde Che'nin, idam edileceği gün, infazdan önceki son fotoğrafı bulunmalıydı'** diyor. Rodriguez, fotoğraf çekilirken idam mahkûmunun yanına geçmişti.

Bundan sonra sürgündeki Kübalı'nın yapacağı birçok iş vardı. **'Gizli istihbarat işlerim'** diye tanımlıyor bu faaliyetini. Özellikle **'Commandante'**nin günlüğünün fotoğraflarını çekmesi gerekmekteydi. Günlüğün orijinalini ise o sırada Bolivya İçişleri Bakanı olan, CIA'nın bordrosundan para alan Antonio Arguades, daha sonra Küba'ya kaçıracaktı.

Tutuklu, köyün öğretmeni, 22 yaşındaki Julia Cortez ile konuşmak istedi. **'Korkuyordum. Kabasaba ve acımasız bir insanla karşılaşacağımı sanıyordum'** diye daha sonraları

anlatacağı öğretmen Cortez; **‘Ama çok hoş görünüşlü, yumuşak ifadeli, alaylı bakışlı biriydi. Gözlerinin içine bakamadım.’** Guevara tahtadaki yazıda bir hatayı işaret edip, **‘Küba’da böyle okullar yok. Biz böyle binalara cezaevi diyoruz. Köylü çocukları burada nasıl öğrenebilirler?’** diye sordu. Che Guevara, Rodriguez’e, tüm kıtaya yayılacağını düşündüğü ayaklanmanın başlangıç yeri olarak niçin Bolivya’yı seçtiğini anlattı. And dağlarındaki bu ülke ABD’den çok uzaktaydı. Rodriguez, Che’nin, eski tüfeklerle buraya yollandığı, hatta bir telsiz bile verilmediği için Küba’ya kızgın olduğunu söylüyor. Che, şifreli mesajları Havana Radyosu’ndan alıyor, cevaplarını Uruguay ya da Paris’teki Küba büyükelçilikleri aracılığıyla şifreli mektuplarla gönderiyordu. Daha önce Bolivyalı askerlerin de açıkladıkları gibi, Rodriguez, **‘Fransız salon gerillası’** Regis Debray’nin tutuklanmasının, Guevara’nın Bolivya’da bulunduğu yerin, kesin olarak öğrenilmesini kolaylaştırdığını söylüyor. Özellikle Fransız Debray’nin yargılanması sırasında kopartılan gürültü, Bolivyalı askerleri ürkütmüştü. **‘Sanırım Che’yi kurşuna dizmelerinin sebebi buydu’** diyor, Rodriguez.

Eski ajan, **‘Las Higuera’s’teki tek telefonla mahkumun ortadan kaldırılması emrini aldım’** diye devam ediyor: **‘Amerika Birleşik Devletleri’ndeki hükümetin emri ise onu ne pahasına olursa olsun yaşatmak ve Panama’ya götürmekti.’**

Talimatı Bolivyalı Albay Zenteno’ya ileten Rodriguez, devamını şöyle anlatıyor: **‘Ne var ki, biz burada yalnızca danışman olarak bulunuyorduk. Bolivya hükümetinin emri ise yerine getirildi.’**

Saat 12.30’da günlüğün fotoğraflarını çeken Rodriguez’in yanına gelen Julia Cortez, **‘Yüzbaşı, tutukluyu idam edecek misiniz?’** diye sordu: **‘Radyo haberlerinde onun aldığı yaralar sonucu öldüğü söylendi.’** O an Rodriguez, başka çıkar yolun olmadığını anlamıştı. Bölgedeki en yüksek rütbeli subay olarak infaz emrini onun vermesi gerekiyordu. Rodriguez anlatıyor: **‘Che’nin yanına gittim, üzgünüm commandante, emir böyle, dedim. Yüzü kağıt gibi bembeyaz oldu.’**

Sonra Guevara, böylesinin daha iyi olduğunu; zaten hiçbir şekilde sağ ele geçmemesi gerektiğini söyledi. İddiaya göre, piposunu Rodriguez’e hediye etti ve ondan son bir ricada bulundu: **‘Fidel’e, yakında Latin Amerika’da devrimin gerçekleşeceğini söyle. Eğer becerbilirsen, karıma da evlenmesini ve mutlu olmaya çalışmasını söyle.’**

İki erkek kucaklaştılar; daha doğrusu CIA ajanı, raporunda böyle anlatmaktaydı. **Bütün dünyada adından söz edilen, göklere çıkarılan; ya da yerin dibine batırılan devrimci ile ‘gusano’ (solucan) diye adlandırılan, sürgünde yaşayan Kübalı, nefret edilen Amerika’nın paralı askeri vedalaştılar.** Aslında başka kaynaklar da CIA ajanının bu iddialarını doğruluyor. Eski ajanlar Marchetti ve Marks, CIA adlı kitaplarında, **‘Guevara’nın son anları, CIA görevlisinin merkeze gönderdiği, insanın içini burkan ender mesajlardan birinde ayrıntılarıyla belirtilmişti’** diyorlar. Felix Rodriguez, **‘Anlaşılan devrimciye hayranlık duyuyordu. Yakaladığı, dolayısıyla ölümüne katıldığı bu adama acıyordu.’**

Küba'daki zaferden sonra dünyaya kısık sesiyle, **'Tarih bundan sonra Amerika'nın yoksullarını hesaba katmak zorunda kalacak'** diye seslenen Guevara, bir devrim efsanesi haline gelmişti. Fidel Castro'nun yaşamı boyunca ağır astım krizleri çeken yoldaşı, bütün dünyadaki asi ruhlu gençlere örnek, yolgösteren kişi olmuştu.

Las Higuera'sta Guevara'yı yere seren mermiler ve kovanları özenle etraftan toplandı, okul binası yakıldı, ceset daha sonra bilinmeyen bir yere gömüldü. Ancak infazdan önce Rodriguez'in deyişiyile **'ilginç bir olay'** yaşandı: İdam kararını çavuş Teran infaz edecekti. Rodriguez eliyle boynunu işaret etti ve buradan aşağıya ateş etmesini söyledi. Che'nin çarpışmalar sırasında öldüğü izlenimi yaratılmıyordu. Teran ise korkuyordu. Guevara, **'Sakin olun'** dedi ona: **'Alt tarafı bir insan öldüreceksiniz.'** Teran tüfeğiyle iki el ateş etti. Sonra Rodriguez'den Che'nin piposunu ödül olarak aldı. Askerler cesedi bir helikopterin paletlerine bağladılar. Son anda katır üzerinde bir papaz çıkageldi. **'Helikopter pervanesinin papazın kafasını uçurmasından korktum'** diye anımsıyor Rodriguez, o anı. Papaz, helikopter havalandıktan önce ölü ateisti kutsadı." (...)(*)

EK/3

YASAL OLMAYAN, KEYFİ VE TOPLU İNFAZLARIN ETKİLİ OLARAK ÖNLENMESİNE VE SORUŞTURULMASINA DAİR İLKELER

(Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey'in 1989/65 Sayılı Kararına Ek)

Önlem:

1. Hükümetler, yasalarla, hertürlü yasal olmayan, keyfi ve toplu infazları yasak etmeli ve kendi ceza yasalarında bu tür infazların suç sayıldığını ve ihlallerin ciddiyetini gözönünde bulunduran uygun cezalarla cezalandırılmasını sağlamalıdır. Savaş durumları, savaş tehdidi, iç siyasi istikrarsızlığı ya da başka kamu zarureti bu tür infazlar için gerekçe sayılamaz. Bu tür infazlar, bu durumlarla sınırlı olmakla beraber, şu hallerde gerçekleşmemelidir. Silahlı çatışmalar, bir kamu görevlisinin veya resmi yetki ile hareket eden diğer şahısların ya da bu kişilerin teşviki, onayı veya rızasıyla hareket eden birinin aşırı veya illegal şiddet kullanması durumunda ve gözaltında meydana gelen ölüm olaylarında. Bu yasak, hükümet yetkililerinin çıkarttığı kararnamelerin üstündedir.

2. Yasal olmayan, keyfi ve toplu infazları önlemek için yakalamak, gözaltına almak, tutuklu veya hükümlü olarak cezaevinde tutmaktan sorumlu olan tüm resmi görevliler ve yasa

* Aktüel, 31 Ekim/6 Kasım 1991, s.120.

gereğince zor ve ateşli silahlar kullanmak hakkına sahip olan resmi görevliler üzerine kesin bir emir-komuta zinciri çerçevesinde, sıkı bir denetim sağlanmalıdır.

3. Hükümetler üst rütbeli subayların veya kamu yetkililerinin diğer şahıslara bu tür yasal olmayan, keyfi ve toplu infazların uygulanması için yetki vermelerini veya onları teşvik etmelerini yasaklamalıdır. Herkes bu tür emirlere uymama hakkına ve sorumluluğuna sahip olmalıdır. Yasa uygulayıcıların eğitiminde bu hükümler önemle vurgulanmalıdır.

4. Ölümle tehdit edilenler de dahil olmak üzere yasal olmayan, keyfi veya toplu infazlar tehlikesinde olan birey ve grupların yargısal veya başka araçlarla etkili olarak korunmaları güvence altına alınmalıdır.

5. Hiç kimse, yasal olmayan, keyfi veya toplu infazlara kurban gidebilir endişesini uyandıran önemli nedenlerin olduğu bir ülkeye iradesi dışında gönderilmemeli veya iade edilmemelidir.

6. Hükümetler, özgürlüğünden yoksun bırakılmış kişilerin resmi olarak kabul edilmiş tutukevlerinde kalmalarını ve bu kişilerin yakınlarına, avukatlarına veya güvendikleri başka bir kişiye şevkleri de dahil olmak üzere kaldıkları tutukevi ve yer hakkında doğru bilgilerin derhal verilmesini sağlamalıdır.

7. Tıbbi personel de dahil olmak üzere, yetkili müfettişler ya da buna eşdeğer bağımsız yetkililer düzenli olarak gözaltı ve tutuklama yerlerini denetlemeli ve önceden haber vermeksizin istedikleri zaman buraları denetleme yetkisine sahip olabilmelidir. Bu kişilere görevlerini yerine getirirken bağımsız çalışabilmenin sınırsız güvencesi tanınmalıdır. Müfettişler bu şekilde hapsedilmiş tüm kişilerle her yerde sınırsız olarak görüşebilmeli ve bu kişiler hakkında tutulan her belgeyi görebilmelidir.

8. Diplomatik müdahale, şikayet sahiplerinin hükümetlerarası ve yargısal kurumlara daha kolay ulaşma olanakları ve kamuoyuna teşhir gibi önlemlerle hükümetler, yasal olmayan, keyfi ve toplu infazların önlenmesi için her türlü çabayı göstermelidir. Bu tür infazlar hakkında bilgileri araştırmak ve bu uygulamalara karşı etkili önlem almak için uluslararası mekanizmalar kullanılmalıdır. Yasal olmayan, keyfi ve toplu infazların meydana gelebileceğinin haklı olarak beklenildiği ülkelerin hükümetleri de dahil olmak üzere her hükümet bu konuda yapılan uluslararası soruşturmalara eksiksiz olarak katkıda bulunmalıdır.

Soruşturma:

9. Yasal olmayan, keyfi ve toplu infazların olduğu yönde şüphelerin bulunduğu her olay hakkında, yakınları ya da güvenilir kaynaklar tarafından yukarıda bahsedilen koşullarda, doğal olmayan bir ölümün meydana geldiğine işaret eden şikayet durumlarında da derhal, dikkatli ve tarafsız soruşturma yürütülmelidir. Bu tür incelemeler yapmak için hükümetler, soruşturma büroları hazır bulundurmalı ve gerekli işlemlere geçmelidir. Soruşturmanın amacı,

ölümün nedeni, şekli ve zamanı ile ölümden sorumlu kişiyi saptamak, uygun bir otopsi yaptırmak, maddi ve yazılı kanıtları toplamak ve incelemek ve tanıkların ifadesini almaktır. Soruşturmada doğal ölüm, kaza sonucu ölüm, intihar ve cinayet arasında ayrımlar ortaya çıkarılmalıdır.

10. Soruşturmayı yürüten yetkililer incelemeleri için gereken her türlü bilgi almak hakkına sahip olmalıdır. Soruşturma yürüten kişiler etkili bir soruşturma için gerekli olan bütçe ve teknik olanaklar ile donanmalıdır. Bu tür infazlara karıştığı iddia edilen resmi görevlilerin gelip ifade vermeleri için zorlama yetkisi de bu kişilerde olmalıdır. Aynı koşul tanıklar için de gereklidir. Bu amaçla olayla ilgili olduğu iddia edilen resmi görevliler de dahil olmak üzere tanıklara çağrı gönderme ve kanıtların açıklanmasını talep etme hakkına sahip olmalıdırlar.

11. Uzmanlıkta yetersizlik ve tarafsızlıkta kuşku veya konunun önem taşıması ya da açıkça tekrarlanan aynı türden ihlallerin varlığı nedeniyle kurumsallaşmış soruşturma işlemlerinin ihtiyacı karşılamadığı durumlarda veya kurbanın yakınının bu yetersizliklerden ve diğer haklı nedenlerle şikayetleri olduğu durumlarda, hükümetler soruşturmaları bağımsız bir soruşturma veya benzer işlemler aracılığı ile yürütecekler. Böyle bir komisyona üyeler, tarafsızlıkları, yetenekleri ve birey olarak bağımsızlıkları ile tanındıkları için seçilmelidir. Özellikle inceleme konusu olan kurum, güç veya kişiden bağımsız olmaları gerekir. Komisyon, incelemeye gerekli olan tüm bilgileri almaya yetkili olmalı ve incelemeyi bu ilkelere bulunan hükümlere göre yapmalıdır.

12. Mümkünse adli kurum uzmanı patolog bir hekim tarafından uygun bir otopsi yapılmaya kadar ölenin cesedi gömülmemelidir. Otopsi yapanlar soruşturmada mevcut tüm bilgilere, cesedin bulunduğu yere ve ölümün meydana geldiği sanılan yere ulaşabilmelidir. Ceset gömüldükten sonra bir soruşturma yapılması gerekli görülürse derhal ve uygun bir şekilde mezardan çıkartılmalıdır. Bulunan iskelet parçaları özenle ortaya çıkartılmalı ve sistemli antropolojik tekniklerle incelenmelidir.

13. Ceset dikkatli bir inceleme yürütebilecekleri bir süre için otopsiyi yapanlara bırakılmalıdır. Otopside asgari olarak ölenin kimliği, ölüm nedeni ve şeklini ortaya çıkartmaya çalışılmalıdır. Mümkün olduğu ölçüde ölüm zamanı ile yeri de tespit edilmelidir, incelemenin saptamalarını desteklemek amacıyla ölünün renkli fotoğrafları otopsi raporuna eklenmelidir. Otopsi raporunda işkence belirtileri de dahil olmak üzere ölüde görülen tüm yaralar tarif edilmelidir.

14. Nesnel sonuçlar elde etmek için otopsi yapanlar olayla ilgili olabilecek kişi, örgüt ve birimlerden bağımsız olarak çalışabilmek ve tarafsız olabilmelidir.

15. Şikayet sahipleri, tanıklar ve soruşturmayı yürütenler ile aileleri şiddetten, şiddet tehditlerinden ve başka her türlü sindirme hareketlerinden korunmalıdır. Yasal olmayan, keyfi veya toplu infaz olayına karıştığı iddia edilen kişiler, şikayet sahiplerini, tanıkları ve aileleri

ile soruşturmayı yürütenleri doğrudan veya dolaylı olarak denetleyebilecekleri veya onlara hükmedebilecekleri mevkiilerden uzaklaştırılmalıdır.

16. Ölenin ailesi ve onların yasal temsilcileri her duruşma ve soruşturmadan haberdar edilmeli, duruşmalara katılabilmeli, soruşturmada toplanan bilgileri okuyabilmeli ve başka kanıtlar sunma hakkına sahip olabilmelidirler. Ölenin ailesi otopsi sırasında bir doktor ya da yetkin bir temsilcinin bulunması için ısrar hakkına sahip olmalıdır. Ölen bir kişinin kimliği tespit edildiğinde bir ölüm tutanağı gönderilmeli ve ölünün ailesi veya yakınlarına derhal bilgi verilmelidir. Soruşturma tamamlandığında ceset onlara iade edilmelidir.

17. Bu tür soruşturmaların yöntem ve saptamaları hakkında uygun bir zaman içinde yazılı bir rapor hazırlanmalıdır. Bu rapor derhal kamuoyuna açıklanmalı ve kanıtların değerlendirilmesinde kullanılan incelemenin boyutları, işlemleri ve yöntemleri ve somut tespitleri ile uygulanabilir yasalar temelinde sonuç ve öneriler içermelidir. Rapor ayrıca meydana gelmiş somut olayları ve bu tespitlerin hangi deliller sonucu yapıldığını ayrıntılı olarak anlatmalı ve korunmaları için kimlikleri gizli kalması gerekenler hariç ifade veren tanıkların isimlerini de liste halinde sunmalıdır. Hükümet uygun bir zaman içinde soruşturma raporuna ya yanıt verir ya da rapora tepki olarak ne gibi adımların atılacağını göstermelidir.

Yasal İşlemler:

18. Hükümetler, egemenliği altında bulunan herhangi bir bölgede meydana gelmiş yasal olmayan, keyfi ve toplu infaz olayına katıldığı saptanmış kişileri yargı önüne çıkarmayı taahhüt etmelidir. Hükümetler bunları ya yargı önüne çıkarmalı ya da onları yargılamak isteyen başka ülkelere iade etmek için katkıda bulunmalıdır. Bu ilke, ihlal edenlerin veya kurbanların kim ve nerede ve hangi uyruktan olduklarına ve ihlalin nerede meydana geldiğine bakılmaksızın uygulanmalıdır.

19. Yukarıda adı geçen İlke 3'ü saklı tutmak kaydıyla üst rütbeli bir subayın veya bir kamu yetkilisinin emri, yasal olmayan, keyfi veya toplu infazın gerekçesi olarak gösterilemez. Bu tür olayları önleyebilecek yeterli olanakları varsa amirler, subaylar ve diğer resmi görevliler suçlardan sorumlu tutulabilir. Savaş hali, işgal ve diğer kamu zaruret durumları da dahil olmak üzere hiçbir koşul altında yasal olmayan, keyfi veya toplu infazlara karıştığı iddia edilen herhangi bir şahsa yargılanmama dokunulmazlığı tanınmamalıdır.

20. Yasal olmayan, keyfi ve toplu infazlara kurban gitmiş olanların ailelerine ve bakımakla yükümlü olduğu kimselere uygun bir zaman içinde adil ve uygun bir tazminat hakkı verilmelidir.

SON SÖZ

Uluslararası insan hakları savunucusu örgütler, yargısız infaz yerine "**yasal olmayan, keyfi infazlar**" deyimini kullanıyor. Bu deyim, ev baskınlarında, çatışmalarda, gösterilerde ve yürüyüşlerde, gözaltında ve işkencede ölümleri kapsıyor.

12 Eylül sonrasında, özellikle 1989'dan bu yana Türkçe'de "**yargısız infaz**" deyimini kullanılıyor ve bu deyim, ev baskınlarında sağ yakalanması olanaklı kişilerin öldürülmesinin tercih edildiği durumlar için kullanılıyor. Uluslararası örgütlerin kullandığı deyimle tek farkı, kapsamı daraltması.

Biz de bu dar kapsamdan yola çıkarak sadece ev baskınlarını araştırma konusu yaptık. Bu araştırmanın bir özeti, Cumhuriyet gazetesinde 1993 yılında yayımlandı ve Çağdaş Gazeteciler Derneği 1993 yılı Gazetecilik Araştırma - İnceleme Ödülü'ne layık görüldü.

Sonuçlar açıklanınca, aldığım en ilginç kutlama telgrafı, İçişleri Bakanı Nahit Menteşe'den geldi.

Yargısız infazı anlatıyorduk ve Türkiye'de iç güvenlik güçlerinden sorumlu bakan, başarılarımızın devamını diliyordu!..

Demokrat bir içişleri Bakanımız mı olmuştu?

İnfazlar sürüyordu. Bugün de sürüyor.

Ödül almak istemiyorum artık. Bakan telgrafı da.

Hukukun üstünlüğüne ve insan haklarına saygılı bir ülkede yaşamak yeter de artar.

Bir daha bu tür araştırmalar yapmak zorunda kalmayacağım bir ülke istiyorum.

Halil NEBİLER 17 Ekim 1993, Sefaköy.

ÖZET

CELAL SANCAR

25. 08. 2015

ANKARA